

BERBANG

KOVARA FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊD

Diyarbekir

7/84

NAVEROK

Ji bo salek serketi	3
Dan û Stanek	5
Lawikê Nexweş	10
Hevpeyvîn	12
Xo û Exlaq	14
Bo Xebata Çandî	19
Birindar û Çavêş	20
Biranina Cigerxwin	22

○

Berpirsiyar
S. FERMAN

Pergala Rûpelan
A. M. GILLY

Raxistina Nivîsaran
RÛŞEN

Redaksiyon
KEYXUSRO SÎPAN
BENGÎN BOTANÎ
A. M. GILLY
RÛŞEN FARGÎN

B E R B A N G
Kurdisk tidskrift, utges av
Kurdiska Riksförbundet. Ansvarig
utgivare och Redaktör:
S. Ferman. Layout: A.M. Gilly.
Sättning: Rûşen.

A D R E S S
Kurdiska Riksförbundet,
RISSNELEDEN 55,NB
172 44 SUNDBYBERG/SWEDEN
TEL:08/984553

Prenumerations: Medlemmar
50.-kr/år Övriga 100.-kr/år.
Postgiro: 64 38 80-8

XWENDEVANÊN HÊJA!

Ev hejmara 7'an hejmara dawî ya 1984'an e. Her sê hejmarên dawiyê(5,6,7) bi derengi dîghên destên we. Sedema wê, ji desttengiya me ya aborî bû. Hejmarên me li Federasyonê li ser hev civiya bûn.

Ji bo vê yekê li me biborin.

Xwendevanên Hêja!

Sala 1984 ji dawî hat, em ketin saleke nû. Em hêvidarî ku sala 1985 bibe sala serketin û serfiraziyê ji bo gelê me û hemû gelên cihanê.

Bimînin di xweşiyê de.

BERBANG

B E R B A N G

Kovara Kurdi, Xwedî Federasyonê Komelên Kurdistanê
Li Swêd.
Buha: 5 Kron.
Abona saleke:50 Kron,30 DM.

N A V N I Ş A N

Berbang.Rissneleden 55.NB
172 44 SUNDBYBERG/SWEDEN
Tel: 08/984553
Postgiro:64 38 80-8

S. ferman

Jı bo salek serketi

Sala 1984, weke gelek salên buhuri bû salek zor û setem lı ser gelê me. 1984 derbas bû çû, lê zordesti dawi nehat û ta ku nîrê kolonializmê, imperyalizmê neşkê dawi nayê.

Lı Kurdistana İranê û Iraqê gelê me bı salan e çek lı dest bı mêrxasi şer dıke, bı mêrxasi lı hember ordi û çekên nujen radiweste, welatê xwe dıparêze. Dijmın ji bı hoviti gund û bajarên Kurdistanê bombaran dıkin, zaro, jin, kal pir bı hevve çır dıkin.

Lı Kurdistana Tırkiyê rewşa gelê me bı hatına cunta faşist hê xeraptır bû, ji bo hêzên tekoşer qunaxek dijwar dest pêkır. Lêdan, kuştın giha gelqırnê. Lı Hekarya, Sêrt dorberê gelê me hat girtın, kuştın, talan pêk hatın. Lê ji zindanên Kurdistanê dengên mêrxasiyê ji derketin, bê şık yê ku bı ser kevin ew in.

Lê zor û zilma faşizmê ne tenê lı ser gelê me, lı ser gelê Tırkiyê ji bû zordestiyêk dijwar, lı zindanan gelek kesên şoreşger pêşverû hatın kuştın.

Lı Kurdistana Sûriyê ku ya heri nermtirin tê hesabandin, hê gelê kurd ji mafên xwe yê heri bingehin bêpar e, nıkare bı zımanê xwe bixwine.

Her usa 1984 salek şerê yê ku navbera imperyalist, paşverû û welatên sosyalist karkerên welatên sermiyandar û hêzên şoreşgerên welatên bındest bê raberdewam bû.

Lı her aliyê cihanê imperyalist zordestiyê, pêkanina hoyên şerek atomi ajotın. Dorava Grenada bı leşkerên Amerika yekbûyi (USA) lı ber çavên cihanê bı zorê hat işgal kırın, hukumeta pêşverû ji hukum hat xıstın. Lı dij rejima pêşverû lı Nikaragua USA tehdidên vekırı kır. "Em destûra Kuba'ke di nadın". Ni-

karagua ji çar ali hat girtın. Leşkerên dij şoreşê ji dorwelatên Nikaragua êrişê vê welatê kırın û dıkin, ku rejima pêşverû bışkinın.

Gelê EL Salvador bı destê van hova çır dıbe. Bı dehhezaran kes hatın kuştın, zordesti gihaye derca wahşeti.

Lı Afrika êriş û sabotekırına aboriya welatên pêşverû hatın geş kırnê. Afrika Başûr a nıjadperest bı hezaran Mozambiki kuştın. Bı xulamok û kuçikên xwe ve aboriya vê welatê sobote kırın, û gelek zırarên mezin gihandine vê welatê. Ev yeka lı dij Zimbabwê ji hat pêk anin.

Lı Asya İmperyalist, bı destê xwefiroşên paşverû êrişên xwe bımın ser Afganistan. USA vekırı diyar kır, dı sala 1984 an de 250 mılyon dolar daye hêzên dijimına rejima pêşverû.

Lı Hinda Çin êrişên hov bı ser Vietnam û Komboçya hat ajotın, gel bı hev dan kuştın.

Lı Rojhılata Navin zordestiya İsrail li ser gelê Lubnan û Filistinê bı hoviti hat ajotın. USA, bı hezar dek û dolaban dıxwaze tekoşına gelê Filistin bıke bınbandûra xwe.

Zordestiyên İmperyalist ne tenê lı welatên bındest û paşmayi pêk hatın û tén, her usa ew lı welatên xwe ji zor û zilmê didominin. Betali her roj zêdetır dıbe. Her roj fabrika an cihkarek tê girtın. Kapitalist xwe efektif dıkin, kar û xebatên xwe dıbin cihên heri erzan û disa rekabeta navbera şirketên mezin ên dınyayê aboriya welatan dıxın buhranên mezin. Lı İngilistanê lı dor saleke karker dı grevê de ne, kar û mafên xwe dıparêzın, lê rejima paşverû bı polis, bı çek û lêdan bı ser wan de dıçın. Bı hezar vırr û hıla dıxwazın

mêrxasiya karkeran ji rûmet bixinî ji wan re dibêjin zorkar, anarşist. Lê piştgiriya navnete-wi bi xurti weke grevê didome.

Lî her derê Ewrûpayê li dij şereki atomi, li dij hoviti û çavso-riya NATO yê daxûyaniyên protestoyê pêk tîn. Dî 1984 an de ji bi sed hezaran aştixwaz li hev cıvıyan. Bî sedema ku hêzên aştixwaz ji hêz bixın imperyalist, bî radyo, televizyon, roj-name vırr belav kırıın, ku Yekitiya Sovyet weke "êrişxwaz" nişan bıdın. Her roj li ser derewe-

ke qiyamet rakırın û radıkın. Bê şık rawestandına li dij şereki atomi, parastına hemû insaneti yê ye.

Lî welatê me ji bi destê NATO yê çekên giran yê atomi hatın bî cih kırıın. Dıxwazın welatê me ji bıkın parezgeha menfieta xwe, bıkın êrişgehek li dij welat û hêzên sosyalist- pêşverû. Rejima zordestên sermiyandar, cûnta faşist a Tırki hem li welatê me hem ji Li Tırkiyê bî daxwaza emperyalistan ve êrişên hov dibın ser gelan.

Şerê ji bo wekhevi, mirovi, azadi, serxwebûyî dî 1984 an de li her derê cihanê dom kir. Ev şer 1985 an de ji dê bıdome. Dê gelê kurd ji wek hemû gel û çinên bındest şerê xwe bıdomine. Bî hêviya ku 1985 bibe sala serkeftinê, serfiraziyê ji bo gelê me û ji bo hemû gelên cihênê.

JI BO SALEK NÛ
SERSALA WE PİROZ BE!

TÊ RAST KIRIN

Dî Hejmarên 5 û 6 de rûpelên navin bî xeletiya çapxanê çewt hatibûn bî cih kırıın. Ango nivisa H.C, "Mamoste Cigerxwin li Qamişlo di hewşa mala xwe de hat veşartın" (hejmar 5) û "Stockholms länslandsting agahi dide" (H.6). Her usa di nivisa F. Ceweri ya "Girti" (H.6) de di şûna "Ji dengê xirîna (xirxira) polisê ku li ser qoltixê razayî bû pê ve tu deng ji hundirê polis-xanê ne dihat" bî çewtî "ji dengê qirîna polisê ku li ser qoltixê" hatiye nivisandin.

Disa di hejmar 5 rûpel 14 de Remo Şêxo wekê endamê politburoya Partiya Komunîst a Iraqê hatiye nivisin. A rasti endamê Politburoya Partiya Komunîstê Suriyê ye.

Dî nivisa Zinarê Xamo de ya "meriv ji bo Cigerxwin çî bi-bêje hêja ye" (hejmar 5) stûna ewil bê ku kumikên tîbên çêkirin hatiye veşandin. Disa di vi-nivisê de rûpelek bî şaşiti kêm giha bû destê me, ji bo wê yekê ev nivis di xwendinê de ji bi ba beteki ji hev dîr dihat fêmkırıın. Divê ya rasti ji rûpel 21 stûn 3 rêz 2 wulo bıdome:

û melayên kevneperest jî dujminatîya Cigerxwin dikirin û ew "kafir" îlan kiri bûn. Ji ber ku wî xelîya ser wecê wan radi kir û ruyê wan rastîn rabeî gel dikir.

CIGERXWÎN LI DJI BİNDESTIYA JINAN BÛ

Di helbestên Cigerxwin de gelsa jinan cıyekê gelek mezin digre. U wî di hemû helbestên xwe de wekheviya peyan û pîrekan parastîye, li dij bındestî û firotina jinan derketiye. Wî dixwest ku jin jî, xwediyê hemû mafên demokratîk û siyasî bin û di hemû warên civakî de cıyê xwe bigirin. Ji ber ku wî baş dizanî bû, dema jina kurd di xebata siyasî de cıyê xwe negre, wê nîvê civakê li derî xebat û têkoşîna binîne û bi vê yekê jî wê rizgarbûna gelê kurd pêwîst nebe. Lewra jî wî, her gazî li jinên kurd dikir, ku ew jî bixwinin, zana bibin û bi peyên xwe re li dij hêzên mêtîngehkar têkoşîna bidin.

Bi kurtayî meriv dikare bêje ku Cigerxwin, di şerê rizgarbûna jinan de serkeşî kir û ev bîr û bawerî bi xurtî parast. Di warê rizgarbûn û serbestiya jinan de wî, tu qeyd û merbend nas ne kir. Ango wî xwest ku jina kurd, "di şer de wek şêran be û di dansê de jî pa-dîşaha rindan be"

CIGERXWÎN Û BAWERMENDÎ

Cigerxwin jıyanek dîr û dirêj derbas kir. Di vê jıyana xwe de wî, gelek dijwarî, qetlıanên bi girseyî û têkçûnên serhildanan û tevgeran dît. Lê belê wî, tu carî hêviya xwe, baweriyaxwe ya bi gel û xebata siyasî wenda ne kir. Ew hetarî 81 saliya xwe jî di nav xebata siyasî de ma û di nav rêxistinê de berpirsiyarî kir, ûvatîni girt ser milên xwe. Wî jî wek hinek kesan ne got "Edî ez kal bûme" yan jî "Ey xebat naçe serî" û dev ji xebata bi rêxistinî berneda. Wî, bê westan wek xortekî çarde salî di nav xebata rexistinî de hetarî roja mirina xwe jî bi aktîvî têkoşîn da û xebat kir. Ji ber ku wî jî, wek hemû kesî dizanî bû ku, serkevtin û xelasî bi rêxistinî dibê: "gelê bê rêxistin, gelê kole ye" Ew jî dikarî bû biçûya li mala xwe rûnişta û bigota "Ez merivekî hurnemend im, helbestvan im, ji min re karê rêxistinî ne pêwîste". Lê wî tu carî wisa ne got û wisa ne kir. Ji ber ku wî

baş dizanî bû ku xebata rêxistinî, li ber xebata edebî ne bende û wê paşde na xîne. Ji xwe ew bi xwe û eserên wî ji vê yekê re mîhakek gelek berbiçav e.

Ji bo van şaşiyên li me bîborin
Berbang

AGAHDARI

DAN Û STANEK

lî ser zaro û malbati lî swêd

STATENS INVANDRARVERK

WERGER : REŞO ZILAN

Binefs : Roj baş!

Sosin : Roj baş xwişkê!

B: Navê min Binefs e. Lê navê te bi xêr?

S: Xêra Xwedê li tebe, navê min jî Sosin e. Ma tu jî li vê taxê dimînî?

B: Belê, ez jî li vê taxê rûdinim. Ez ne ji zû de ye, ku hatime Swêdê. Ev çend meh in ku ez li vir im. Gelo ev çiqasî te ye ku tu li Swêdê yî?

S: Hiç ne pirse xwuşkê, ev emrek e. Ev bûn tam 9 salên min ku ez li Swêdê me.

B: Ma zarokên te hene?

S: Belê destê te radimîsin, 2 zarokên me hene.

B: Bila bi dê û bav mezin bibin! Navên wan çi ne?

S: Navê yekê Gulîzar û navê yê din jî Gernas e. Gernas diçe sinifa didwan û ya din jî vê gavê diçe zarokxanê.

B: Bila Xwedê ji we re bihêle! Ez gelekî kêfxweş bûm, ku me hevûdu nas kir. Eger rastiyê bipirsî, hin tişt hene ku dixwazim di derheqa wan de ji te pirsina bipirsim. Pirsên min hemû di derheqa Swêdê de ne. Ez ê pir dilşa bibim ku tu bersivên pirsên min bidî min piçekî ronahî bikî.

S: Ser çawan! Tiştê ku ji min bêt, ez ê bikim û bersivên pirsên te bi dilekî xweş bidim.

B: Erê tu bi Xwedê, xuseta van Swêdiyan çawan e? Bi xwe, dan û standinê min bi wan re pir tune ye. Bi tenê ev çend car in ku ez silavxêriyê li cîranên xwe didim û min carekê jî jinek banî qehwe kir û hew.

S: Eêê, te ew çawan dît?

B: Himm, ew piçekî şermoke û bêdeng bû.

S: Swêdî pir caran sar û bêdeng in. Mirov divê bi xwe hewl bide, da ku wan nas bike.

B: Ma gelek nasên te yê Swêdî hene?

S: A rastî, gelek wext girt he ta ku min hin Swêdî nas kirin. Mirov divê cara pêşîn xwe hînî zimanê swêdî bike. Bê guman, ew ê gelek wextê te bigire, lê dîsan jî dest jê bermede. Niha divê tu navê xwe li kurseke hînkirina zimanê Swêdî bidî nivîsandinê. Li alîkî din jî, divê tu bi riya guhdarîkirina Swêdiyan, ku ka ew çawan di dikanan de, di radyo û televîzyonê de dipeyivin, li

gor wê zimanê xwe meşq bikî. Di destpêkê de, gava ku mirov koçî welatekî nû dike, mirov xwedî meraqekî mezin e, da ku tiştên nû hin bibe û tiştên nû nas bike. Ji ber vê yekê, pir girîng e ku mirov hîn di destpêkê de pûte û sexbîriyê bide zimên. Heke mirov demeke dîr û dirêj bisekine û rabiweste, heye ku destpêkirina wê diwartir bibe.

B: Malava, vêca pêştî vî emrî divê ez herim xwendegehê jî? Ma ew ne bi tenê ji bo zarok û xortan e?

S: Na, ev li Swêdê tişteki pir normal e, gelek Swêdiyên navsale diçin kursên curbicur. Ji bo biyaniyan gelek kursên cihê cihê hem ji bo hînbûna zimanê swêdî û hem jî ji bo biyaniyên ku neçûne xwendegehê û xwe hîni xwendin û nivîsandina zimanê xwe yê zikmakî nekirine, tîni li dar xistinê. Piştî ku tu zimanê swêdî hîn bûyî, tu dikarî herî kurseke pêşeyî û meslekî.

B: Ango ez dikarim li vir, li Swêdê, xwe hînî nivîsandin û xwendina kurdî bikim?

S: Belê tu dikarî. Hem swedî jî.

B: Heyran, hema bila tenê

zarokên min herîn xwendegehê, xwe perwerde û hînî tiştêkî bikin, bes e.

S: Naaa, ev tiştêkî ne rast e. Madem ku tu li vî welatî û di vê civatê de dijî, pir girîng e, ku tu bal û dênê xwe bidî xwe jî. Yan na, bi a min, dê hem ji malxweyê te re û hem jî ji zarokên te re dijwar û çetin bibe.

Haaa, te berî niha pirsî ku ka Swêdî çilo ne. Swêdî wek me Kurdan ne mēvanperwer in. Her çilo dibê, berî ku mirov wanqenc nas neke, ne hinde

merd in. Mirov divê berî her tiştî bi sebr be û wan wek li cihê kar yan jî bi saya zarokxanê yan komelekê, demeke dûr û dirêj nas bike. Min jî bi vê riyê malbateke Swêdî nas kir. A rastî, bi xêra keçikên me yê n ku diçin eynî zarokxanê, me hevûdû nas kir. Navê keçika wan Maria ye û navê dê jî Eva ye. Min û Eva yê, me di nava heftê de rojekê ger û seyranek ji bo dê û bavan û zarokên wan yê n li zarokxanê li dar xist. He-

valtîya me, ji wê wextê de dest pê kir. Ji wê rojê vir de, malbatên me gelek caran tevî xwarinên xwe derketin çolê, ger û seyranan. Kêfa Swêdîyan gelekî ji derketina der û çolê re tê t.

B: Naaa, ez di wê baweriyê de bûm ku Swêdî her gav bi çûn û hatina karê xwe ve, bi hûrûmûr kirinê ve yan jî bi çêkirina tiştûmiştan ve mijûl dibin. Welê xuya ye ku bi lez û bez in jî. Her çawan be, li cihê ku ez lê dimînim holê xuya ye. Di xaniyê ku ez têde me, gelek jinên bi tenê serê xwe yê n bi zarok dimînin, hene. Ew her tim mijûl xuya ne. Tu dibêjî qey mērên wan tu carî nayê n malê.

S: Dibe ku ew bi tenê serê xwe bin. Ev li Swêde tiştêkî pir normal e. Ew yan ji malxweyayê n xwe veqetîyane, yan jî hîç bi bavê n zarokên re rûneniştine.

B: Baş e wê çaxê çima ew bi dê û bavê n xwe re namînin.

S: Na, ev li Swêde ne tiştêkî normal e. Piraniya wan dixwa-

zin ji xwe re bibin xwedîya malekê. Bi xwe hem kar û barê n xwe û hem jî îdara xwe bikin. A rastî, ev hem ji bo kesê n ciwan û hem jî ji bo yê n pîr weha ye. Yê n kal û Pîr jî bi tenê serê xwe dimînin. Lê di rojê n betlanê de mermalên xwe dibînin.

B: Ma ne ne xweş e, ku mirov tenê bimîne?

S: Dibe ku ne xweş be. Lê belê, ez wilo bawer dikim, ku

civata Swêdî, ango civateke endustrî ya modern, teşwîq dike ku her kes îdara xwe bi xwe bike. Bi xwe li karûbarê n nav mala xwe binê hire, bi tiştê n ku ew bi xwe hewesê jê digire ve mijûl bibe. Bi xwe ji xwe re hevalina bibîne.

B: Lê, hemû bi tena serê xwe namînin. Mirov, nemaze di rojê n betlanê de, gelek malbatan dibîne.

S: Belê çawan. Piraniya wan bi malbatî dijîn. Zarokên wan pir kê m in. Bi tenê yek yan jî du

zarokên wan hene. Malbatên Swêdî, nemaze malbatên ku xwedî zarokên piçûk in, wexta xwe ya vala bi hevûdu re diborîn. Di rojên betlanê de, hemû malbat bi sporên cihê cihê ve mijûl dibin. Derdikevin der û çolê. Lîstikna dilîzin û bi zarokan re dilîzin û şa dibin. Kesên ku dixebitin hemû xwedî mafê vehisîna pênc hefteyî ne. Ew dikarin wexta xwe gelekî bidin hevûdu û bi hevûdu re biborîn.

B: Gelo wê çaxê ji Swêdîyan re ne ecêb e, ku em hevqasî bi ser mermalên xwe de diçin û tîn û ji wan re xwedî derdikevin?

S: Na, ez bawer nakim, ne niha hemû kes dikare ji civatê alîkarîyê bistîne. Heke kesek bêpere û bêpûl bîmine, yan jî di nav malbatê de derdek û sergêjîyek derkeve, dikare ji Daîra kar û barên Civakî alîkarîyê bistîne.

B: Erê ev Daîra Karûbarên Civakî çi ye? Ew çi karî dike?

S: Li Daîra Karûbarên Civakî hin mirov hene ku ji aliyê Belediyê ve wek memûr û karmend li wir hatine tayîn kirinê. Ew ji bo alîkarîya mirovên ku di herêma wê Belediyê de rûdinên, dixebitin. Herweha ji bo pêşkêşkirina xizmet û servîsên cihê cihê xwe diwestînin. Ev wek lî-nêrîna mirovên kalûpir, yan jî lî-nêrîna mirovên seqet e. Ev karûbarên çavdêrîya zarokan, yan jî ji bo zarok û xortan li darxistina mijûliyên dema vala ye. Ji bilî vê, ev ji bo kesên desteng ku nikarin îdara xwe bikin, alîkarîya aborî û pere ye jî.

B: Ev hema mîna tiştên ku em mermalên hev ji hevdu re dikin e.

S: Belê, berî niha li Swêdê jî wisan bû, berî ku xelk ji gundan koç bikin, werin bajaran û lê cîwar bibin, Lê piştî ku Swêd bû civateke endustrî ya modern, êdî civatê bixwe berpirsariyên kar û erkên holê hildan ser mi-

lên xwe.

B: Erê tu bi Xwedê kî, çavdêrîya zarokan çawan tete li dar xistin?

S: Li hemû Belediyên Zarokxane hene. Carna dibe ku di zarokxanan de cih bi dest nekeve. Wê çaxê divê mirov navê xwe li dorê binivîstîne û bipê heta ku dora mirov têt. Di zarokxanan de cihên heyî didin dê û bavên ku dixebitin yan jî dixwînin. Niha eger tu herî xwendegehê û dest bi xwendinê bikî, tu dikarî ji bo zarokên xwe muraceat bikî da ku li zarokxanekê ji wan re ciyekî bibînin. Tu muraceata xwe didî Daîra Karûbarên Civakî.

B: Zarokxane çiyê û zarok li wir çi dikin?

S: Belediyê zarokxanan çêdike. Zarokxane, dibe ku di xanîkî mezin de, qatek be, yan jî avahîyêke bi serê xwe be. Ew, dibe ku bi qasî dibistanekê mezin be û bi qasî wê jî zaroktêde hebin. Yan jî dibê ku piçûk be û cihên bi qasî 15 zarokan tê de hebin. Personalên zarokxanê kesên xwende û zane ne. Zarok berî ku dest bi dibistana rastîn bikin, diçin van zarokxanan. Lê cih ji hemû zarokan re di zarokxanan de tune ne. Lê belê cih ji hemû zarokan re di dibistana berî destpêkê de heye. Ev dibistan ji zarokên 6 û carna jî ji zarokên 5 salî re ne. Zarok rojê sê saetan diçinê. Hem personalên dibistana berî destpêkê û hem jî yên zarokxanê li zarokan dinihêrin. Guh didin wan, bi wan re hem li hindur û hem li

derve dilîzin. Xwarina wan didin wan û bi awayên cihê cihê wan hînî tiştina dikin, da ku ew karê bi xwe bibin serî. Ji bo zarokên Kurdan mamostek heye, ku bi wan re kurdî dipeyive, distirê û dilîze da ku kurdiya zarokan baştir û xurtir bibe, Zarokxane ji rojên duşemban heta înfyan, di navbera saetên diyarkirî de, piranî ji saet 7'ê sibehê

heta 6'ê êvarê, vekirî ne. Dema ku dêûbav diçin kar yan jî xwendegehê, dikarin zarokên xwe dayînin zarokxanan.

B: Gelo kêfa personêlên Swêdî ji zarokên me re têt û ji wan hez dikin?

S: Belê ew bi awakî rast û ji dil li wan dinihêrin û guh didin wan. Lê bê guman, carna dijarî û zehmetiyên zimên, tore, rabûn û rûniştinên cihê cihê rolina dilîzin. Yê n ku di vî warî de zehmetîyan dibînin, bê şik, zarok in. Swêdî bi xwe hîn bûne, ku em kesên mezin û navsale çilo serhişk, sert û girtî ne. Lê ew li hember zarokan bê tir dilgerm, nazik û kubar in. Gelekî girîng e, ku em alîkarîya zarokên xwe bikin. Bi wan re bipeyivin û wan têbigînin, ku Kurd û Swêdî ne mîna hev in. Yan na, zarok nikarin bizanin ku ka divê ew çilo hereket bikin, rabin û rûnin.

B: Baş e heke hereket, rabûn û rûniştinên ne baş in, em ê çima zarokên xwe tev li yên wan bikin?

S: Gelekî hêsan e ku mirov hema wilo zû û di cih de çanda perwerde û mezinkirina zarokan ya gel û miletekî din meh kûm bike. Berê, çaxa ku Swêd civateke cot û cobarîyê bû, zarokên wan hema wek yên me dihatin perwerde û mezinkirinê. Lê di van dehsalên dawîn de, hem civat û hem jî perwerde û mezinkirina zarokan gelekî hatin guhartinê. Dê û bavên Swêdî û mamoste jî di wê bawerîyê de ne, ku ev pirs û pirsgerêkê e. Lê dîsan jî, divê em Kurd xwe biparêzin, da ku di bin bandora nimûniyên negatîv û nebaş, mibalexe û nerast de nemînin. Divê em hin aliyên baş yên tiştên Swêdîyan ji xwe re werbigrin û hin aliyên toreyên xwe yên ku ji zarokên me re baş in, biparêzin û bihêlin.

B: Lê belê, gava ku zarok li dibistanê ne, gotinên mamostên xwe naşikênin û bi a wan dikin, ne wilo?

S: Dibistanên Swêdî, ne wek dibistanên ku em pê dizanin wisan sert û bi disîplîn in. Bi lêdan lêxistinê vê cezakirina şagirtan bi temamî qedexe ye. Ji bo gişt kar û xebata dibistanê gelek qaîde, qeyd û bend hene. Gava ku zarok nexweş dikevin û nikarin herin dersê, divê mirov dibistanê agahdar bike. Ji bo vê jî divê mirov yan telefonî mamostê zarokan bike. Yan jî serê sibêhê telefonî dibistanê bike û ji wan re bêje ku zarok nexweş in. Wekî din, li dibistanê hatiye kifş kirin, ku divê mirov di kujan dersê de Çiqasî bixwîne. Zarok dikarin di heftê de çend saetan zimanê kurdî bixwînin. Dersên dibistanê yê n ku li Swêdê xweser û taybetî ne, ev in: Karê destan yê daran, yê tekstîlê û herweha darsa tebîetê ku carna li derve, li çolê, vê dersê dikin da kû şagirt giha û heywanên cihê cihê nas bikin. Di derheqa van de xwe hînî tiştina bikin. Spor jî, wek bi fitbol û golvingê lîstîn, xwe bi patîn û palikan ve şemitandin, xwe hînî sobahî û ajnê kirin dersekê taybetîye. Mirov li Swêdê heqê dibistanê nade. Ango ew mift û belaş e. Zarok nava rojê firavîna xwe jî dixwin.

B: Ma zarok kengê dest bi dibistanê dikin?

S: Gava ku zarok heft salî dibin dest bi dibistanê dikin. Dibistana mecbûrî 9 sal in. Piştî vê mirov dikare here lîseyê. Piraniya şagirtan diçin lîseyê, ji ber ku piştî bi tenê xwendina 9 salan, kar bi dest xistin dijar e û çetm e.

B: Belê... Lê zarokê min ne heft salî ye. Ew, ango Baran, hin 3 salî ye. Hê gelek ji wî re heye ku dest bi dibistanê bike. Ez vê gavê bi halekî me û xwedê zarokekî din bide min. Bê mane, hîn hewqasî xuya nake, lê ew ê li Swêdê bibe.

Ez niha de xeman dixwim û nizanim dê çawan bibe? Ne xwişkên min û ne jî dayîka min

li vir in, da ku di welidandinê de hazirbibin. Ez bawer im, dê ez feqîr û stûxwara Xwedê li nexweşxanê tenê bibim û tiştên ku ew bêjin jî qet fêm nekim û tênegihê m.

S: Ma tu qet çûyî Cihê Lênêrîna Dayîkan?

B: Na, ez hiç neçûme. Lê ez naêşim jî. Wek cara berê xuya ye. Ez bi tenê piçekî westî me.

S: Lê, her çi be, dîsan jî divê tu herî Cihê Lênêrîna Dayîkan. Li Swêdê herçendî mirov neêşe jî, divê mirov navê xwe li wir binivisîne û di dirêjahîya dema ducaniyêde here wir û xwe li wir bide kontrol kirinê. Li wê, pîrikek tenduristî û saxlemî ya te û herweha bi awakî rast û dirist mezinbûna zaroka te kontrol dike. Mirov xwe pê pişt rast û piştqewîn dibîne. Dinya ye, heke bi te re yan jî bi zaroka te re tiştêk peyda bû, dikarin pêşîyê lê bigrin.

B: Ma Cihê Lênêrîna Dayîkan cureyek nexweşxanê ye?

S: Ni bi temamî. Li wê tenduristî û saxlemîya jinên ducanî kontrol dikin û di dergeqa tiştên cihê cihê de, wek li ser tiştên ku pêşîya zarokê bûnê digrin, ango tiştên prezervatîv, şîretan didin mirov. Mafê jinên hem bi mêr û hem jî bê mêr heye, ku tiştên prezervatîv werbigrin. Herweha mafê wan heye ku di nexweşxane kê de zarok ji ber xwe bigrin. Her jinek xwedî maf e ku bi sere xwe biryareke wisan werbigire. Serdana Cihê Lênêrîna Dayîkan, ya Cihê Lênêrîna Zarokan û herweha li nexweşxanê welidandina zarokan mift û belaş e.

B: Lê li Cihê Lênêrîna Dayîkan çawan dikarin ji min fêm bikin û tê bigihên?

S: Cihê Lênêrîna Dayîkan ji mirov re tercûmanên kurdî peyda dike. Gava ku tu ji bo serdanê diçî wir, bêî ku tu şerm bikî, dikarî li ser tiştên ku tu dixwazî bizanibî, bipirist û di derheqa muayenên ku dikin de, te ronahî bikin. Dema ku tu mecbûr di-

bî ku bi daîrên resmî re bidî û bistînî, mafê te heye ku tu ji tercumanan alîkariyê bistînî. Lê zimanê Swêdî di serguhên xwe re navêje! Ku tu Swêdî hîn bûyî, dê tu baştir fêm bikî têbigêhêyî ku ka çi dibe, çi diqewime û ev civat civateke çilo ye. Hertim daîrên resmî, Cihê Lênêrîna Zarokan, Daîra Kar û Karker Peyda kirinê yan jî Daîra Karûbarên Sîgorta Nexweşiyê ji te re tercuman dibîne. Tu divê berî ku herî serdanê ji wan re bêjî, ku te tercuman divê. Tu divê di wexta ku dane te de, herî. Heke tiştin bibin û biqewimin ku rê li çûyina te bê te girtinê û tu nikaribî herî wexta xwe, divê tu ji wan re telefon bikî û bêjî.

B: Gelo tercuman Kurd e?

S: Belê. Gelek Kurd hene ku hinde xweş hînî zimanê Swêdî bûne û civata Swêdê hinde baş naskirine, ku dikarin turcumanî ye jî bikin. Ji bilî vê, ji bo kesên ku bixwezî tercumanîyê bikin, kursên xwendin û xwehînkirinê jî hene û mirov dikare têkeve azmûn û testekê, da ku dibe tercumanê xwedî kesname û resmî. Tercuman gişt xwedî berpirsiyar in, ku sir veşêrin. Ango, ew nikarin tiştên ku di dema wergerandin û tercumekirinê de ji wan re têngotinê, ji kesekî din re bêjin, û hewal bidin.

B: Hebûna tercumanan tiştêkî gelekî baş e. Wê çaxê ez dikarim ji bo her tiştî ji wan alîkariyê bistînim.

S: Belê, wisan e. Lê divê tu bizanibî, ku xwe bi xwe karê xwe qedandin û birin serî ve, mirov bê tir dilrehet û kêfxweş dibe. Di destpêkê de bi riya tercumanan peyvin, derd û pirsên xwe gotin û anî zimên, tiştêkî zerûrî ye. Herweha dibe ku paşê jî, nemaze di danûstandinê n bi daîrên resmî re, ku gava tu mecbûr bî tiştên gelekî zor fêm bikî û tê bigihêjî, herweha da ku tu bikaribî derdê xwe bi nûans bînim zimên, tercûman bikaranîna te

zerûrî be. Lê dema ku tu xweş hîni zimanê Swêdî bûyî, dê kêf û sebra te bêtir li vi welatî bê. Wê çaxê dê rê, îmkân û danûstandinên nû derkevin pêşberî te. Gava ku tu li vir, li Swêdê, silavê bidî hin kesan, divê tu bêjî; "goddag", yan jî "Hej", ango roj baş! Niha tu dikarî weha bêjî; "Hej jag heter Binefs", Ka tu vêca bêje!

B: "Hej! Jag heter Binefs".

S: Gava ku tu bixwazî bêjî de xatirê te, divê tu bêjî; "Adjö"

yan jî "Hej dâ". Ka vêca tu bêje!

B: "Hej da Sosin!"

Baş e heke ez bixwazim hin birinc û kîloyek şamik bikirim, divê ez çawan bêjim?

S: Tu divê wê çaxê weha bêjî; "Jag vill köpa rís och ett kilo tomat". De ha niha tu bêje!

B: "Jag vill kopa rís och ett kilo tomat". Baş e mirov - Ev bi çiyê - Çawan dibêje?

S: Mirov dibêje ku: "Hur mycket kostar det?" De ka nuha tu bibêje!

B: "Hur mycket kostar det?"

"Hur mycket kostar det?"

"Hur mycket kostar det?"

S: Heke tu dil hebe, ku tu çend zarokên din jî binî, tiştekek heye ku divê tu bizanibî. Dibê ku tu di pêşde ji xwe re karekî bibînî. Wê çaxê mafê te heye, ku tu ji karê xwe îznê bistînî, da ku hem zarokên xwe binî û hem jî bi qasî şêş mehan, li malê, li wan binihêrî. Wê gavê Daira Karû barên Sigorta Neweşiyê mecbûr e, ku mûçe meaşa te wek tu ji cihê kar distînin, bide te. Qaîde, şert û mercên wê pir tevlihev in. Lê, tu dikarî ji Daira Karûbarên Sigorta Nexweşiyê bêtir agehî û enformasyon werbigrî. Tu herweha dikarî ji Biroya Karûbarên Biyanîyan jî bipirsî. Biroya Karûbarên Biyanîyan li gelek beledîyan hene û mirov li wir dikare di dergeça pirs û pirsîgîrî cihê cihê de alîkarîyê bistîne û şîreta bigre.

Personalên ku li wir dixebitin, hîni alîkarîya biyanîyan bûne.

B: Gelo di civata Swêdê de cih û pozisyonên jinên Swêdîyan çî ye? Aya ji ya jinên Kurdan cihê tir û cudatir e?

S: Belê divê mirov bêje ku cihê û cudatir e. Sebebê herî mezin jî ew e, ku nemaze di van 20-30 salên dawîn de hejmara jinên ku îdara xwe bi xwe dikin zêdetir bûne. Ew, ji aliyê aborî

de êdî ne girêdayî mêr û mermalên xwe ne. Ev jî ji wan re rêvedike, da ku bikaribin li derveyî malbata xwe bibin xwedî ji-neke serbixwe, bibin xwedî kar, bikaribin bixwînin, di demên xwe yê vala de ji xwe re mijuliyên bibînin û ji xwe re kêfê bikin. Di zewacê de mana vê serbixwebûnê ji jinan re gelekî mezin e. Jin û mêr li hember hev xwedî eynî man, erk û wezîfe ne û berpirsiyarîya wan ya li hember zarokan jî mîna hev e. Herdûk jî mecbûr in, ku li gor karî û qaweta xwe alîkarîya îdara malbatê bikin. Heke jin li malê bixebite ev xebata wê jê re wek karekî tê hesab kirin û ji lewre mafê wê heye ku perê wê jî hebe.

B: Ango tu dixwazî bêjî, ku mafê herdûkan jî heye, ku li ser her tiştî bi hev re biryarê bidin.

S: Belê, lê heye ku gelekî zehmet be. Lê dîsan jî, di biryardana di derheqê jîna malê û tiştên malbatê de heq û mafê mêr ji yê jina xwe ne zêdetir e. Hemû kesên mal û malbatê divê qedr û rûmeta hevdu bigirin û bizanibin. Ji bilî vê, li gor qanûnê jî li zarokan xistin, li jinan xistin û bi zorê tev jinan razan qedexe ye. Heke mêrek van tiştan bike, mirov dikare gilîyê wî li ba polîs bike. Li Swêdê, jibo tiştên weha ceza didin mirov.

B: Heke li vir, li Swêdê, jin yan jî mêr bixwaze veqete, çawan dibe?

S: Jin û mêrên ku li ser hevdu berdanê li hev tên, bi şertê ku zarokên wan yê ji 16 salan

biçûktir tune bin, dikarin hema di cih de ji hevdu veqetin û hevdu berdin. Lê heke zarokên ji 16 salî biçûktir hebin, divê heta şêş mehan bifikirin û bihizirin. Heke bi tenê mêr yan jî jin bixwaze veqete, piştî şêş mehan fikirin û hizirîna maf û heqê wî yan jî wê heye.

B: Baş e, çî bi zarokan dikin?

Kê ji wan xwedîkirinê hildide ser milên xwe?

S: Dê û bavên ku ji hevdu veqetîyane dîsan dikarin zarokan bi hev re xwedî bikin. Ango ji bo perwerde û mezinkirinê, îdare û danxwendinê herduk jî berpirsiyar in. Heke dê û bav li ser hevdu berdanê li hev neyên, wê çaxê Dadgeha Destpêkî li ser biryarê dide, ku da dê kê ji wan zarokan xwedî bike.

B: Heke Dadgeh xwedîkirina zarokan bispêre diya wan, gelo wê çaxê îdarekirina wan ji jineke bi tena serê xwe re zor nabe?

S: Lê bav wê çaxê dîsan mecbûr e, ku alîkarîya îdara zarokan bike. Ew divê her meh tibabek pere ango nefeqe tespîtkirî, bide zarokan. Herweha heq û mafê wî heye, ku zarokên xwe bibîne.

B: Lê heke jineke Swêdî ji mêrê xwe veqete û tevî zarokan bi tena serê xwe bimîne, nas û dost û mermalên wê, wê tecrît û îzole nakin?

S: Na, kêman caran wilo diqewime. Ev êdî di nav Swêdîyan de bûye tişteki gelekî normal. Lê ez jî di wê baweriyê de me, ku ev ji bo jineke Kurd zehmet û diwartir e. Mirov divê vê yekê baş bizane û li ser qenc bifikire û bihizire.

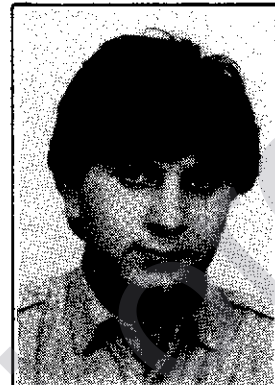
B: Spas û mala te ava! Ez gelekî kêfxweş bûm ku em rastî hevdu hatin. Bi rastî ez ji te hîni gelek tiştan bûm.

S: Spas û mala te jî ava xwişkê! her çî gava ku tu dixwazî, dîsan kerem bike.

B: De bi xatirê te!

S: Ser çawan û oxir be.

LAWIKÊ NEXWEŞ

Firat Cewerî

Gava ku ketin nav nivînan, dîsan dengê girîyê lêwik hat. Diya wî zû ji nav nivînen xwe rabû û pêşîra xwe xiste dev. Lê lawik bi pêşîrê jî aş nebû. Wî qet devê xwe neda pêşîrê. Wisan digirîya ku carna lal dibû. Jinikê lihêfa mêrê xwe ji ser çavên wî avêt û bi ser de qîriya:

– De rabe ha! Qe tu rabe awakî ji vî lawikî re çê bike! Qe rabe xwe biavêje camêrna! Ev lawik mir!...

Mêrik vê carê erza jina xwe neşikand. Hema zû ji nav nivînan rabû û hebki lampe bilind kir. Cigarek qalind pêça, vexist û li ber serê lêwik rûnişt. Dû re destê xwe dirêjî lêwik kir û ji jinikê stend. Lawik bir ber lampê û lê nihêrî. Ruyê lawik zer bibû. Gava ku digirîya, wek darekî hişk dibû. Lê girîyê wî ê îşev ne wek girîyê tu şevan bû. Ji girîyê her roj û her şev cihê bû.

Dilê mêrik bi rewşa wî şewitî û bê hemdî wî çend dilop hêsir ji çavan hat. Hêsirên ku ji çavan hat, di ser riwê wî ê bi rih de herikî ser simêlê wî ê gur û qalind. Ji roja ku wî bîr biribû heya îro tu caran negirîyabû. Ji xwe li cem wî girî ji peyan re şerm bû. Girî karê pîrekan bû. Lê ew di wê deqîqê de tégihîşt, ku peya jî kanin bigirîn û dilên wan jî diêşe.

Jina wî ya ku ji kerban û ji girî nikanibû di cihê xwe de rawestîya, ber bi wî çû û bi stûxwarî jê re got:

– Ma tu dibêjî em çawan bikin lo? Em çi awayî ji vî lawikî re çê bikin? Mêrik serê xwe vir de û wê de hejand û bê keser got:

– Ez nizanîm!

Jinik îcar bi dengê bilind girîya û got:

– Ma ku tu nizanibe, kî ê zani be? Ma ez ê bi vê pepûkiya

xwe zanîbim?

Mêrik tu bersiv neda. Weke zarokan kire îskîn û bi piştê destê

xwe hêsirên xwe paqij kir. Ji bo ku girîyê xwe bisekinîne cigarek vexist. Lê girîyê wî nesekinî. Çend caran diranên xwe qirçand û bi pistîni tiştin got. Hersê jî digirîyan' Lê ê mêrik tenê hêsir ji çavan dihat. Dengê girîyê wî weke ê jina wî û layê wî nedihat. Piştî ku cigarek din jî vexist got:

– Mîratê niha ku gundbûya, min ê biçûya xwe biavêta camêrna. Qe çawan bûya me ê awak çê bikira. Lê bajar e, ka ez ê xwe biavêjim kê ha! Ez ê çi bikim?

Biskî deng ji herduwan hate birîn. Lê lawikê nexweş her digirîya. Carna jê ji nişkê ve qîrîn pê diket û li ser piştê lal dima.

Şev dereng bûbû. Saet sê-çarê şevê bû. Donê ku di lampa wan de mabû dawî hat (qedîya, xelas bû) lampê sê-çar caran li ser hev kire pit-pit û agir bi fitîlê ket. Pir tê de neçû vemirî. Hundirê xê nî bi yek derbê re tarî bû.

Gava ku lampe vemirî, mêrik ra-

bû ser xwe û çû derî vekir, da bi şewqa rohnayîya ji der ve, hebki hundir rohnî bike. Barana ku dihat hîn xurtir dibû. Ewr ji jor de weke zihakî ber bi rojava de dikişîya. Girê-gir û şîrçe-şîrçe asmana qidûmê mirova dişkand. Ji xwe her carekê ku ewran birûsk vedida, weke şîşek ser li dilê mêrik keve. Çavên wî fireh dibûn û tîrsa mirinê dikete dilê wî.

Mêrik dîsan derî girt û bi destpêlînkê li hestê xwe geriya. Hestê xwe li ber nivînê xwe dît û vexist. Jina wî lawik di dest de û xwe li quncika xênî kiribû komik. Lawikê nexweş her digirîya. Ev deh rojên wî bû, ku pêşîr nexistibû devê xwe. Carna ku diya wî bixwesta pêşîrê têxe dev, Qîrîn pê diket, digirîya û li ser piştê lal dima.

Gava ku mêrik di bin şewqa rohnayîya heste de, jina xwe û lawê xwe di wê rêwşê de dît, weke ku agir têkeve dilê wî, dîsan ji kerban hêsir ji çavan hat. Dû re daqûl bû û bi heste sobe dada (vexist). Ji xwe êzingên wan ên ku mabûn hew ew bûn. Dû roj berê ew êzing xistibûn sobê û li bendî rojek pir sar û dijwar sekinî bûn. Sar û seqema herî dijwar hîn mabû. Lê ji ber ku don di lempê de nema û hundir tarî bû, mêrik ji bo ku hebki hundir rohnî bike sobe vexist. Deriyê sobê jî vekirî hîşt, da ku hundir baş rohnî bibê. Êzingên di sobê de hişk bibûn. Gava ku mêrik agir berdayê, alawiyê avêt ser çavên wî û hin ji porê wî û simêlê wî kizirî.

Di wê biskê de hundir hebki germ û rohnî bû. Şewqa sobê li dîwêr wek helkanê dihêjîya. Mêrik ber bi jina xwe çû û li ser tutikan rûnişt. Dû re lawik ji destê wê girt û bi dilşewatî lê nihêrî.

Spikên çavên lêwik zer bûbûn.

Çêvên wî carna fireh dibûn û dihatin girtin. Wek ku girîya bû dengê wî ketibû. Mêrik serê xwe hejand û got:

— Welleh ev lawik dê bimire, xelasîya wî tune!

Jina wî peyva wî birî,
— Qe bila devê te ji xêrê vegere, çî ye tu qala mirina lêwik dikî!

Mêrik tişt negot. Lawik da destê jinikê, rabû ser xwe û cigara xwe bi agirê sobê vexist. Piştî ku du hulm li ser hev li cigarê xist, li jina xwe zivirî û got:

— Ez ê rabim herim mala çîranê Seydo hin êzing û don deyn bikim. Ku ev soba me bi qede, em ê bê agir û rohnî bimînin, emê perîşan bibin.

— Tu zane ku te bivê here.

Her ku diçû Şîrîn û gire-gira ewr zêdetir dibû. Dengê xuşîna baranê weke dengê xuşîna çemekî ji der ve dihat. Hîn ew wilo bi hev re dipeyivîn, dilopekî ser serê mêrik ket. Mêrik pêşî bahwer nekir ku dilope. Piştî ku destê xwe da serê xwe, têgihîşt, ku bi rastî jî xanî dilopan dike. Di hundirê wextek kurt de, dilopên xênî hîn zêdetir bûn. Tew ji qorziya xênî weke ku mirov bi kulman avê birjîne, av herikî hundir. Jin û mêr bi lez firaxên ku hebûn danîne ber dilopan. Lê firaxên wan têra hemû dilopan nekir, pir dilop bêfirax man.

Mêrik qapûtekî leşkeran ê kevn avêt nav milê xwe û ji jina xwe re got:

— Ez herim bê ez hinek don deyn nakim. Ku dinya li me rohnî bibê, dibe ku xwedê rêkê nîşanî me bide.

Jinikê piştî ku keserek kûr kişand got:

— Welleh nakeve serê min, ku tu kes vê şevê li te derîveke, lê dîsan jî here, dibe ku camêr bi xwedî ûcdan derkevin. Ez ê jî rabim herim ser xênî du gundoran lêxim û hinek ka lê bireşî-

nim, dibe ku hebki dilop bisekinin.

Mêrik piştî ku di dilê xwe de axînek kûr kişand got:

— Baş e. Ê ji hundir derket.

Piştî ku mêrik ji hundir derket, jinikê lawik di nav lihêfekê de pêça, kevnikek avêt nav milê xwe û derket ji der ve. Baran hîn xurtir bûbû. Mirov digot qey bi kuzan tê. Ji ba û baranê mirov nikanî bû çavên xwe vekira. Jinikê teneka kayê xiste destê rastê û bi mêrdewanê (sêlîm, derence) de bi jor ket. Çaxa ku gavê xwe avêt ser xênî, kevirê bin lingên wê şemifî û jinik ji jor de weke gomagî li ser dika çimento, ya li ber devê derî li erdê ket. Serê wê ji hev belav bû, bû meyt û li erdê ma.

Piştî deh panzdeh deqîqan, mêrik bi çend qutik dar û bi şûşek don vejerîya û di deriyê paşîya hundir de kete hundir. Ku kete hundir, zû qapûte xwe ê ku ji baranê şil bûbû ji xwe kir, hestê xwe ji bêrîka xwe derxist û vexist.

Ji dengên dilopan pê ve tu deng ji hundir nedihat. Mêrik şaş û ecêbmayî ma. Hestê xwe ê veketî xist destê xwe ê çepê û ber bi lihêfa lawê xwe çû. Dît ku lawik bêdeng li wê erdê di nav lihêfê de dirêjkirî ye. Pêşî di dilê xwe de got: "ox, qe wa biskê xew kete çavan". Dû re weke ku tiştêk niqutî dilê wî, hêdfî ji bo ku lêwik şîyar neke lihêfa wî ji ser çavan hilanî. Lêwik çet xwe tev nelivand. Weke darekî hişk rep ma. Mêrik hema rahişte lêwik bazda ji der ve û dîsan bi qêrî bang kir.

— Xatêêê....Xatêêê. Malşewitîyê lêwik can da ye!

Hîn peyva wî di dev de bû Şîrînek ji ewr hat û birûskê veda. Bi vedana birûskê re, çavên wî li jina wî û xwîna ser wê ket. Hema bi yek derbê re qîrînek jê hat û xwe tevî lawê xwe avêt ser wê.

HEVPEYVÎN

bi fûtbollistê navdar Gûramê Şekîr re

Ev hevpeyvin ji ali Temûrê Xelil bi fûtbollistê Komeke Sovyetistanê herî eyan "Spartak" a Moskovayê, ewladê kurd Gûramê Şekîr Ecoêv re çê bûyê û di Rya Teze hejmar 94-1984 de hatiye weşandin.

PIRS: Bi kerema xwe kurt xwe bide naskirinê.

BERSIV: Ez sala 1961, li bajarê Tîblîsê (Komara Gurcistanê) hatime dinê. Dê û bavê min Nena Emo û Şekroê Elî berê binecîyên gundê kurda yê Camûşvanê bûne (navça Elegezê, Komara Ermenîstanê). 16 salîya

xwe de min koma "Dînamo" a Tîblîsê ya xorta de lîstîye, wêzandvanê kîjanê fûtbollistê eyan B. Cîçnava bû. Paşê ez teklîfî koma Yekîtiya Sovyet a xorta bijare kirim. Dû wê yekê m re min koma "Mêtalûrga" Rûstaviyê, "Torpêdo" a Kûtaîsiyê, "Dînamo" a Moskva yê de lîstîye, eva saleke, ku hatime "Spartak" a Moskva yê.

PIRS: Koma we îsal pêşvanîyê de cîyê duda girt û hêjayî medalî zîv bû. Em we bimbarek-pîroz dikin.

BERSIV: Sipas!

PIRS: Fûtobllîstê weyî herî hizkirî kîye?

BERSIV: Yûrî Gavrilov. Merî hewas dike pêra bilîze. Dema lîstikê carna usa hêsa, usa nazik ji halê giran derdikeve, ku mirov şaş û metel dimîne.

PIRS: We Yêrevanê de bi hesabê 2-0 ji "Ararat"ê bir. Wê serketinê de keda we jî hebû. Gavrilov goleke xwe bi hereketê we lê xist. Billî wê , we çend cara

dûrva top zerp berbi dergê "Ararat"ê xist. Diktorê (peyvkarê dîrdîtinokê jî, ku bona temaşevanên Sovyetistanê dîyar dikir,

got, wekî yê herî baş komêda îro hûn difîzin. Hûn bona vê ser çi fikrê ne?

BERSIV: Min bi qewata dubareva difîst, ji ber ku min zanibû, ku gelek kurd niha dîna xwe didine lîstika min û min dixwest li ber wana rûspê derê m.

PIRS: Wê 28 ê meha november bajarê Tiblîsê de bona fîncana ÛÊFA ê koma Almanya Rojava-yê Koln "Kyolnê" ra lîst û 1-0 jê bir. Derheqê wê komê de hûn çi dikarin bêjin?

BERSIV: Ew komeke zore, serketina me ji me re hurmet û şanetê fîne. Gava koma me, xwezma, di bajarê Tiblîsê de difîze, meferê n mala me, îlahî Kewa pîrka min a 80 salî guhdar dîna xwe didine lîstika min, Dibêjin, gava ez deştê da dikevim, pîrka min gelekî ber xwe dikeve.

PIRS: Hetanî niha we kêjan welata de lîstîye?

BERSIV: Yûgoslavia, Italia, Çekoslovakia, Macaristan, Yûnanistan, Sûriya, Almanya Rohilat, Angola û Tirkîya yê re.

PIRS: Gelo we kêjan îdara xwendinê temam kirîye?

BERSIV: Min sala par fakûlta Universiteya Tiblîsê, ekonomiya dewleti xilas kirîye.

PIRS: Hûn wextê xweyî aza çawa derbaz dikin?

BERSIV: Pirtûkên derheqê evînê û ên derheqê gelê xwe de dixwînim, dîna xwe didime fîlma. Di van axirîya de min dîna xwe da fîlmek dokûmenter "Em Kurd in" ku derheqê gelê min de bû.

PIRS: Gelo tu ;zewicî yî?

BERSIV: Çendekî şûnda, "bajarê Tiblîsê wê şîraniya min bixun, paşê jî emê dewateke kurdî bikin. Ez we gişka tekîffî şaya xwe dikim.

—Bira pîrozbe gelek sipas!

rûreşiyek di ya tirkîyê

Me di hejmara şeşan de mîzgîniya zarokxana kurdan li Stockholmê dabû. Lê pîr derbas nebû dijminê gelê me hovitiyek xwe ya di eşkere kirin. Rejîma faşîst bî lez Konsolosa Swêdi li Enqerê û Wezareta Derva li Swêd "ziyaret kirin" û bêhuzûriya xwe diyar kirin. Em di rojnama Swêdi Sv. Dagbladet de dixwînim, ku Konsolosa Tirkî li Stocholm Haluk Özgül ji berpirsiyareki Wezareta Swêdi re dibêje: Li angorî hukmên bîngêhin ya Tirkîyê zîmanek tenê li Tirkîyê tê axaftin, ew jî Tirkî ye. Ji ber vê yekê divê di zarokxanê de zîmanê Tirkî bê xwendin.

Bersiva Silya Strömberg, di Wezareta Perwerdekariyê de tê diyarkirin. Siyaseta Swêd bî carek vekirî ye. Em jî zîmanê zîkmakî, ku li malê tê axaftin bî rê dikevin.

"Bör tala bara turkiska"

Kurdiskt daghem irriterar Turkiet

Ett kurdiskt daghem med 15 barn från några månader upp till sju år i Tensta i Stockholm har väckt de turkiska myndigheternas irritation.

Både svenska ambassaden i Ankara och UD i Stockholm har uppvaktats om daghemmet, som har kurdisktalande personal.

— Turkiet har enligt konstitutionen ett språk — turkiska, säger ambassadör Haluk Özgül. Föräldrarna och deras barn på daghemmet är turkiska medborgare och därför bör man tala turkiska och inget annat språk där.

Daghemmet vid Risingsplan 27—29 startade i höstas. Det kom till efter starka önskemål från föräldrar i området.

— Vi har också två särskilda turkiska daghem och avdelningar på åtta andra daghem med turkisktalande personal, förkla-

rar barnomsorgsassistent Ulla Britt Eriksson.

"Barnen påverkas"

Turkiska myndigheter menar att det kurdiska daghemmet innebär en form av separatism. Barnen påverkas från späda ålder.

Ambassadör Özgül understyker att någon officiell protest inte avgetts.

— Min uppvaktning i UD var snarare ett påpekande av hur vi ser på frågan.

Pressombudsman Bertil Jobeus, UD:

— Ambassadör Özgül har upplysts om att daghemmet i Tensta inte är en fråga för regeringen och UD. Den hör hemma under den kommunala självstyrelsen.

Hemspråk i gymnasiet

I Tensta pågår också — i kommunens och socialvårdens regi — ett kurdiskt familjehemsprojekt. Invandrare uppsöks av kurdisktalande perso-

nal och får hjälp med olika praktiska problem.

Nio elever i gymnasiet och ett 80-tal i grundskolan i Stockholm får sedan 1981 minst två timmars undervisning i veckan i sitt hemspråk kurdiska.

— Vi har sex lärare i kurdiska som reser runt mellan skolorna, berättar rektor Sven Gullman (förutom kurdiska ges undervisning i 59 andra språk).

Tänker på språket

På utbildningsdepartementet känner man inte till några tidigare liknande diplomatiska uppvaktningar. För exempelvis jugoslaviska invandrare sker undervisning på ett flertal hemspråk — utan invändningar.

— Svenska polycyn är helt klar, förklarar departementssekreterare Silja Strömberg. Vi tänker inte i nationalitetstermer utan undervisar i det språk barnet använder i sitt dagliga umgänge med föräldrarna.

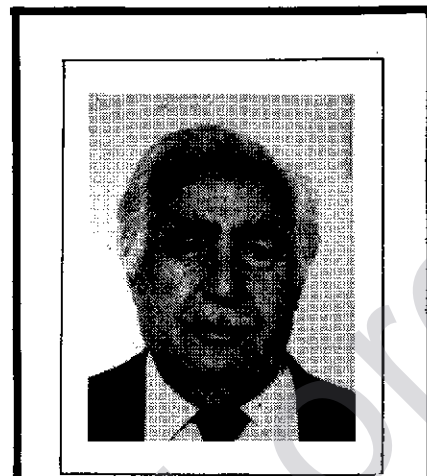
Omar Magnergård

JI NIVISÊN MÎNORSKI

Ev nivîsa dawî bû ku
Mamoste Cigerxwin
dabû Berbangê.

XO û exlak

Cigerxwin

Sê hene ko di nav kurdan de çî-
kî bilind girtine ko ezê ji paşve
bixwazim yeka yekan hersiyar
bidim xuyakirin:

1. Jîndariya sedên kevnare ko
derebegên Kurdistanê hebûn.
2. Destûra eşîrî dinav kurdan
de.
3. Kurd çawa tên xapandin li ser
destên tirkan.

Abovyan dibêjî: Kurd gernasên
rojhilatin. Heta îro jî hêj ev go-
tin di cihê xwede maye, xesma
kurdên malmezî û hêj wekî se-
dên navîn ji çaxên kevnare ko
di Kurdistanê de bûn mane.
Bê gomane ko kurd ne weke fa-
risan rûqermiçî ne, bi derd û ku-
lin ko di Ewrûpa de ev rûqermi-
çandin regekî Gernas-Farisa bû
û ji wan re pesnekî ne çenc û kê-
masî bû.

Lê tevli jê jî mirovên mezin di
sedên navîn de ko weke Baro-
nên ko xwe bi bav û kalên xwe
mezin dikirin û xelk xwedî di-
kirin û ji sitran û nêçîrê hez di-
kirin û bêş ji her tiştên ko dike-
te ber çavên wan distandin û ne
xema wan bû ko, bi şev derketa
û berê xwe bidana bajarên me-
zin û heçî ne li gora dilê wan
bûna dukuştin û kengî fersende
ji xwe re bidîstaya diçûn, Bêzen-
tîyên fileh kê m talan dikirin.

Derebegên kurd eger ne wek de-
rebegên Ewrûpa ne, ji ber ko
sitiwê xwe ji Tirk û Faris re
xwar nekirine, abora welatê wan
gelek baş û hêjayî bû û dan û si-
tandinê wan bi cotkarên wan re
xweş bû, weke leşkerekî gundî
li wan dinerin.

Kurd gelek bi kok û bingehê
xwe dilxweş û payedar dibin,
carekê min dara malbata axayê
hindamekê çêkiribûn, çawa ez
û ew gihane hev, min xwest ko
ez bipirsim: ka çi di navbera pis-
mam û pismam de heye? weke
em bêjin: Bapîr axa, pismamê
Bayiz axa ye, yan Pêrût axa ye?

Bivî awayî gelek dilxweş dibû û
liser vê yekê, ji hawîr ve deng
bilind dibûn û dawî nehat.

Li nav kurdan gelek mirovên
xwendî jî hene ko heta deh, paz-
deh, bav û bapîrên xwe ji ber di-
zanin. Dixwazim bidim zanîn
ko çawa di diwanxanên mezi-
nên kurdan de xweşî û şadî çê-
dibûn: serdarê Mukrî em xwest-
tin cem xwe û di sala 1911 de
em çûne Moka mala wî, lê çawa
em gihane nêzikî gund, her
çend deqîçe diçûn, selefek siwar
dihate pêrgî me, paşê kurê wî
hat û silav kir û li ber gund ew jî
hate pêrgî me. Bîndest û gundi-
yan xwarinên terzaterz, pir li
bustanekî xweş ko çend çadir
li hawîr Hewzekî vegirtibûn û

piştî xwarinê çayê ji mere anin
û careke dî xwarin ji me re anin
û hemû tevli dengê mûzîka û
sitranê dibûn. Ê xwarineke me-
zin ji karker û rençberên xwe û
gundiyan re jî danibûn du masi-
yên ko ji bo me girtibûn, çêkiri-
bûn, ji bîr nakim...

Ji hevdûkirina cugraffî, û destû-
rên eşîrî van tevan nehiştine, ko
rewşa wan ya civakî berebêş he-
rî. Kê m ji van di gundên mezin
û bajarên de rûdinin ji bo ko em
karibin kurd nasbikin gereke em
li her tiştê ko damara xêr û şer
jê derdikevin binerin.

Kurd gelekî ji malbat û eşîrê
hezdikî xwe pêve girêdidî ko ev
tişt ji bîrbirina wan ya mirov-
perwerî bê tire, herweha ji pirati-
ya olperestî jî bê tire, çawa ko ji
welatperewerî û miletperweriya
wan jî bê tir û xurtire em bi ku
de diçûn, evreng jî na civakî bû û
destûr û qanûn li pey me bûn ji
bo ko me biparêzin, lê kurd guh
li çi dikî, li kê dikî? ne guh di-
dine dewleta tirkî û ne jî guh di-
din dewleta farisî ko herdû jî sê-
fil û weza bûne, xurtî û yektî
herdû jî bi destên xwe girtibûn,
malbateke tenê, bi destê xwe
girtibûn, malbateke nikaribûn
xebatê di rîya mayin û hebûna
xwe de bikin ko ne diriya eşîrê
vê bûna. Her wekû kurd tenê
dixwazin xwe biparêzin, di şerê

tirkan yê vê paşiyê de bi gerna-sî di ber parastina eşîra xwe de şer dikirin û bê van şer dikirin. Lê diber dewleta tirkî de, li General Efiryano binerin û pirên caran ziyar li kurd dibû, di serê pêşî dest bi êrişan dikirin, lê zû direviyan û ne tenê gundi-yên reben belkî jî leşkerê tirk jî talan dikirin û xwe bi paşve di-kişandin.

Gereke em zanibin ko miletê kurd tu caran xwe ji welatê tirk ya ji welatliyên tirk ne hejmar-tiye. Yezdan Şêr di sala 1877 de di şerê Qerem de, ko pirên kur-dan ji dervê welatê xwe şer di-kirin, leşkerê kurd heldiweşîya û dişkest, tevî ko şêxên olperest nav diwan didan û ew tajotin şer. Lê serdarê Firqê qumandarî Faiq Paşa gelek ji pergala kurda bê hevî mabû û dawî ez bawer di-kim kurd tu carî xwe bi Tirkiya nûjen ve girê nadin eger şerê me û tirka careke dî destpê bike. Şerê 1914 daxwaza wiye. Lê eger em bixwazin birika vê awirê bi-nerin, gereke em li çîroka gero-kê Firansî ko Pojolan dibêjî: di çaxê êrişê Hafiz Paşa di sala 1837 de axayê eşîrekê ko hêj 30 salî bû û gelek ciwan û şêrîn bû û hevsarê kar bi xurtî xisti-bû destê xwe û bi peyayên xwe gelek payedar dibû û digot: nax-wazim yekî dî mezinê hin mirov ko wî nasnakî û ev gotin çend caran dikir û gelek xwe pê ser-bilind û rûmetbend didî, Du ro-jan liberdan lê kirin nekirin, ni-karbûn wî ji vê awirê ve gerînin û çawa hate dîl kirin, qelûna xwe vedixwar û gelek giran û xwegir-tî bû. Lê roja siyem paşayê xwîn xwar, setemkar ew xiste be-roşek ava germ, lê kurdê gernas bi xurtî jê de ma û xwe bicarek şaş nekir heta ko serê xwe di nav avê de danî.

Ez dixwazim serpêhatiyeke dî di biwara gernasîya kurdan de bibêjim, ko min bi çavên xwe dîtîye;

Axayê eşîra Şekaka-Cewher Axa ko birayê. Simko axayê me-zin bû û li hindama Çixrika hêla Selmasê rûdiniş, berî pazde salan bicarek guh nedida dewleta fari-sî ji bo talan ji çiyê dadikete deştê. Lê tiştê kesmedî eve ko rebenên kurdan gelek dost û dil-xwazên wî bûn ji ber ko dewle-mend talan dikirin û hin ji wî ta-lanî dida reben û belengazan.

Dewleta farisî dest bi xap û rî-pên xwe yê kevnare-nûjen ki-rin, axa kirin fermanarê ser sî-nor. Merzeban û axa jî qîma xwe pê anî û di serê pêşî de ji xwe re ev kar payedarî, serbilindî di-dî, lê berebere destê xwe ji vî karî kişand û careke dî li karê xwe yê kevnare ve gerîya û min bi çavê serê xwe şerê xwe şerê navbera axê û peyayên dewletê bi nivîsaran, didî: yekî ko karibî zanibî bi farisî binivîsî, nebû ji lewra bi dizî û bi şev ristevanekî farisî pir ko bi xwe sekreterê walî bû tanî cem xwe û wî bi xwe nivîsarên walî ji axê re tanî û nivîsarên axê ji walî re dibir-in, yanî ji herdiwan re dinivîsî û veşartiyên wan dizanibûn û ji walî re hin nivîsar tanî ko haya axa jê nebû, goya bersiva wan nivîsarên ko bi roj ji axê re ji cem walî dibirin û bi şev peya-yên walî ew girtin û kuştin. Û dawî waliyê Azirbeycan, bi qu-ranê ji axê re sund xwar û ew anî tewrêzê û min dî mezinê kurd û heşt peya pêre bûn ko di rexta de rapê çayî bûn û kurd gelek giran û bê tirs bûn, tenê çavên xwe nebirin ser hev û tim li mezinê xwe dinêrîn, Lê dawî nikaribûn wî biparêzin û bi bê-bextî hate kuştin.

Axa li ser pêpelûkên qesrê di-gel walî-generalê farisî rawestî-ya bû ko general dixwest xatir jê bixwazî û axê birê bikî, lê wî berî hingî vilik gerandibû û çend sed mirov xistibûn hindirûkî û çawa ji axê dûr ket, gulebaran lê girêdan û kuştin û kurdan

dest bi şer kirin. Piştî kuştina axê ji desthilanî neketin xwe neşerpilandin û bi derve de ne-reviyan, hindirû de şer kirin. Ji lewra leşkerê dijmin gelek ditir-siyan û ji hev ketin. Tevî ko şer giran bû jî, lê hindik mabû ko General bixin destê xwe û gelek ji dijmin kuştin ko cendekên wan ketin wê navê û kurdan xwe dane hev û ketin odakê û heta şev kete ser wan şer diki-rin. Lê dawî çûne ser piştê hev û dibixêrikê ve derketin ser piş-ta odê û hevalê xwe yê birîndar hildane jor û dawî derketin ser xanî û di ser xaniyê cînanan ve xwe berdane nav bexçakî û da-wî ketin kolana û bivî rengî ji Tebrîzê derketin.

Roja dî siwariyê n faris ketin ser şopa wan ko wan jî bikujin. Lê wan siwar xapandin hemî dî girtin û tevî hesp û çekên wan birin gundê Çixrika. Peyayên bi axê re heşt bûn, du mirov ji wan hatin kuştin û şeşa xwe parastin û herdiwê kuştî Ceger axa bi-darve kirin, ko li ser derê general hatin bidarvekirin.

Roja dî rojnamên Iranî li ser vê serphatiyê bi payedarî nivîsîn û tiştêkî rêzanî dîtin. Piştî pênc salan li gundê Kotor min ev pe-yayên gernas dîtin û hin tiştên dî min ji wan bihistin, lê wê çaxê min nikaribû li Tebrîz bini-vîsnim.

Eve gernasîya kurd, eve liber-xwedana kurd ji lewra gereke çî kesê ko bixwazî wan bikî, gere-ke sed carî hisabê xwe bikî, ne bi derewa ye ko tirk û faris vê gotina erebî dibêjin: Kurd per-çak ji cinna ye ji ber ko hezar fen, fût, xap û derewan li wan dikin ko bixwazin dijminîya wan bikin. Piştî şorişê Şêx Ûbeydîllah serdarê cengê Iranî şande pay Hemze Axa û jê re sînd xwar û got: Heta li ser riwê qadê me tiştêk bite nayê. Lê çawa Hemze Axa hate binê çadirê wî, leşkerê serdar bi gulan ew

kuştin û serdar di binê çadirê de, di qebwê de bû, nan dixwar. Lê paşê serdar digot: min soza xwe neşikandîye ji ber ko wê çaxê ez ne li ser riwê qadê bûm.

Her weha mirovên axayên eşîran li Meyaduab bi mêvanî hatin kuştin çawa ku Yezdan Şêr jî bi vî rengî hate kuştin...

Ji ber van bêbextîyan em dikarin bibêjin: ko heqqê kurd heyê tim bitirsî û bi kesî bawer nebî û li hember hemî beyaniyan bi tirs û saw bî, xwe ji wan veçinî.

Son dibêjî û rast dibêjî ko: tirs hertimî ji dijminan, kurd wilo kirine ko hew bikesî bawer bikin û ew hîmî gernasî û sivikî kirine, hîmî çavdêriya bilind û pêşveçûyî kirine.

Ez wî pesnê dawî ji kurd re bawer dikim û bi xurtî bawer dikim. Ez carekê çûme çîkî ko berî hingî bi sê salan jî çûbûmê wî çî, ji min dipirsîn: ka ew hespê te? û reng û rûçik û nîşanên wî ji min re yeka - yeka digotin ko min jî bîr kiribûn û ev li nik min ne hindike. Kurd dixwazin her tiştî di jînê de nasbikin û li riwê her kesî binerin û çî gava ez çûme cem kurdan, hin tiştên nû di biwaran wan de bi min re çêdibûn, bi dehan awir dihatin riwê min û biçava ayîna min distandin. Kurd newilo perkende ne û nejtî nezanan. Tenê pêşveçûna zanistî-xwendewarî û gihîştin di nav wan de bicarek kê me.

Weke ko tê xuyakirin, ji ber ko mezinên wan wilo dixwazin-mezinên wan divên ko tenê hîmî leşkerî bibin ji lewra dibênin xort her roj bi gelte û henek, du sed pakê û berdidin nîşanê. Lê gelek caran di xwendewarî de jî gavên xwe berepêş avêtine û tavêjin, Zimanan baş dizanin, pirên wan bi tirkî û farisî di xwendegehan de dixwinin û baş dizanin. Gereke em wan serdarên ko bi salan zimanê firansî di xwen-

degehan de dixwênin û hina ji wan dixwestin bi me re bi firansî bipeyivin.

Dema Oskar Man gerok bû, li Sablax Mîrze Cewad pêre digeriya û zû hîmî Almanî bû û paşê çû Berlîn bi Almanî ders digotin, û pere dane hev û ji kurd û Kurdistan dipeyivî. Her wekû min vi xwe li Sablax kurdek dî ko li bajarê Nejnî-Gorkî bazirganî kiribû baş hîmî rûsî bûbû. Lê kurdên li Istanbûl yan jî li derve xwendine, ji tirkan ne k êmtirin û di xwendina xwe de jî weke wane. Kurd gelekî ji Kurdistanê hezdikin, welatê wan welatê XO ye bi awayê cugraffî, newal, lat û darên wî hemî bi navin yan jî her yek ji wan çîrokek, serpehatîyek li ser wan heyê.

Di sala 1940 de ko me li rajêr bûn û dijwar bû ko em karibin navê wan zencîrên çîya, ji Erebo û Elwara nasbikin. Lê çawa em ketin Kurdistan her tişt hate guhertin û her mirov dipeyivî çawa em gihane xortekî devliken ko pezê xwe diçêrand, gotin ji devê wî li ser hev dibariyan û digot: li ber vî ha jinekê xwe ji devê guran parastiye û ev kevirê ha ji bo wî tiştî şikestiyê, du leşkerên dijminên hev hatin vir, fermanarên wan du mirov rêkirin ko qelawiziyê bikin û herdu qelawiz li vir gihane hev û xwestin ko bi navê rabin. Her yekî ji wan xwest ko vî kevirî hilgevî lê piştî wî şikest û dijminê wî êriş kire ser û herdu çavên wî derxistin.

Kurd ji galte û henekan pir hezdikin, dixwazin her tiştî nas bikin. Meger ne karê wan bî jî û gelek bi karên xwe serbest xwe payedar û xwedî rûmet dibênin.

Ewên ko li ser xo û sincê kurd nivîsîne pirin. Lê pir kêmin ewên ko bi nermî kurd dane ber rewşeka xwe, Pirên gerokên ko kurd dîtine. Li ser wan gelek

tiştên hêja nivîsîne û dabaşa hin qencyên wan kirine. Lê pirên wan ew tiştên di kurdan de nebaş dîne ew nivîsîne. Ji lewra em nikarin xwe pê bigrin û bixin destên xwe bawerîya xwe pê binin. Ji bo ko awira wan di serve ye û kûr nabûye û tişteki di destê wan de nîne ko xwe pê bigrin.

Kurd zêde dijwar û bîntengin. Son dibêjî: Çendeke kurd bi rêkê de diçûn û ketin gewriya hev û her yekî digo: sitê ra kelawîj di filan çaxê de derdikevî, lê berî ko sitê derkevî gelek ji wan dinav xwîne de gevizîn. yanî ji bo tişteki hêç hevdfî dikujin.

Rojekê li navbera Kêleşîn û Seydika me, tişteki kes nedî dît. Jineke kurd rûniştî bû û mirovekî dî kurd bi tirs ji êlevîska bû distirand û gayê wî biçûk ko barkirî bû û ketibû serjê rekî, mêrik rabû gayê xwe ajot, lê ga ne dixwast wilo sivik birê de herî heme mêrik rahişte kevirê û li eniya gayê xwe da, lê gelek neçû poşman bû û ew dilxweş dikir li ber digeriya.

Mînorûskî didî zanîn ko mêrikê kurd zû kela dilê wî radibî û zû derdikevî û poşman dibî. Divê em hay ji xwe hebin ko di hember dijminên xwe de jî ne wilo bin.

Lê kurd tol û heyfa xwe distênin û gelek caran di vî karî de dilhişk û sirtin. Careke Kurdan, yekî xaçperest (Mubeşîr) kuştin tenê ji bo ko wafî bixevdînin, dilnexweşbikin, ji ber ko çîrok ne bi dilê wan bû, û çax û dem ji wan re ne xweş hatibû.

Bawerim ko kurd weke Elbanya ne ji ber ko li xwe xweş dibênin, ko xurtiya nîşan didin û dixwazin zanibin ka çilo gulak bivê sivkayiyê mirovekî dikujî. Hin tiştên xemgîn ji van karên wan derdikevin, Sekreterê Îngilîzî Mester Hobart destikê

ciyata encumana raskirina şhore navbera Tirkîya û Îran di sala 1914 de digerîya ko li cîkî xwe bi vesihênî hate birîn kirin.

Çi dema em ji kuştinê mijûl dibin gereke em bi çavê xelkê Kurdîstan ne bi çavê me Ewrûpîyan lê venêrin. Kuştin ne ji karê hin mileta ye. Lê ji ber nîr û çaxên ko bi ser mirovan de tîn û ji ber xwîngermiya welatên rajê re, ne hewceye ko em jimara Elbanya di vî warî de bidin, nîşandin. Lê belê çawa em baş li Qafqasya, li cem xwe binerin dibênin ko di sala 1500 de serpêhatî û kuştin çê dibin. Lê di hindama Efizabêth Pol de 389 serpêhatî dibin, yanî her roj yek tê kuştin. Bawerim ko gereke hin ji van awiran bêne guhertin. Di sala 1905 de carekê min ji dûr ve di ko rojê kurdan êrîş kirin ser gundekî ji hendamê Selmasê yekî gundî (cotkar) pezê xwe diçêrand. Kurdan êrîş kirin ser û girtin û bi xwe re birin serê çiyê. Me bi dûrbînê lê dinêrî. Lê tiştên ko li nav gundan dibin ez bi çavekî di lê dinêrim. Di sala 1911 de ko ez li gundê Kengerlû bûm ko dikevî hendama Selmas, kirin gazî û xortan kerîyê pezên xwe top dikirin û mêran xwe avêtin pişt çeper û kozika û jin bezîne kolana û digirîyan.

Li vir ez dikarim bênim ber çavên xwe ko çi ças dijwarî bi ser gundên Ermenan de dihat li Tirkîya û bêtir, ko em dizanin Ermen destvala bûn û bi carek dest hilnetanîn. Lê gereke em ji alîkî di ve li çîrokê binêrin ko talan kirin di nava rojê de didî xuyakirin ko destûra dewleta bêkêr û gewşeke ko dewlet xwe bidî alî, wê li Qafqas û Tirkmenîstan çi bibî gele?

Ji tirsan Ermen û Aşûran xwe didane ber siya mirovekî kurd yan eşîreke kurd ko kes nikaribî wan talan bikî. Lê dizî, kurd

çi dizanin ko dizan bigrin. Ji ber ko dizî û talan pirê caran ji nezanî û hevîtî çê dibin. Carekê rêberê min peya diçû lê ji nişka ve berepêş çeng bû ser piştê kerê, lê piştî du saetan xwedîyên kerê hatin û kerê xwe bê şer û pevçûn jê sitandin û birin. Lê pêşder dijminahî dinavbera rêberê me û kurdan de çêbû û dijminan bi şev deh welaçên me dizî ko bihayê her yekî ji wan 200 rûbil bûn û naçare me gote cendirmê tirkan û zû diz naskirin. Heşt ji me re anîn û dido ji xwarin. Lê bawer dikim cendirmê herdû jî ji xwe re hiştibûn, herwekî bawerim ko dizî li serê çiyayên rût ji dizîya bajaran diwartir e.

REWŞA JINÊ DI KURDISTANÊ DE

Ji bo ko karibî sênc-ehlaçê miletekî nasbikî gereke mirov li rewşa jinê binerî. Kurd ji hemî Misilmanan bêtir di biwara jinê de başin û jin di nav wan de bêtir bi rûmet û serbeste. Jin û keç di hindirû de karê malê dikin, avê ji kaniyê tînin, diçin, serê çîya, pez didoşin, qirşik û sergîman didine hev, tînin mal, herdem zarokên xwe yê hûr hildigrin û carnan li nav kolana xwe girê didin...

Jin bêperdeye, bi mêranî di nav mêran de rûdinin, bê şerm û fedî dipeyivin, bi mêran re devjenî dikin.

Mr. Son dibêjî: gelek caran xwedîyê malê di hate pêrgî me, eger xwedîyê malê (mêrê wê) ne li mal bûna digel me rûdinişt û mijûl dibû. Ne weke jinên Faris û Tirkan û bi derew xwe pak û paqîj dikirin (dibênin) û ne wilo hovikin. Ji min re xwarin çêdikin, bi dilxweşî û şadî tanîne ber min, çawa mêr ji çolê dihat jinik ji cem min ranedibû heta mêrê wê hespê xwe girê bida û bihata cem min li binê kon rû-

nişt. Di navbera keç û xortan de perde nebû, baş hevî nasdikirin, bi dilketin hevî mar dikirin, bi awakî romanîkî, dibûn jin û mêrê hev.

Berî 20 salan serpêhatiyê kesnedî li hindama Sablax-Mehabad çêbû. Keçeke Ewrûpî, dil hate girtin û misilman bû ji rexê Qunsilos ve, dê û bavê keçikê çend caran li ber dîlê wê dan lê nikaribûn wê vegezinin û bi mêrê xwe re ma.

Berdana jinê li cem Kurdan tişteki pir hesaniye û di qasekî hindik de çêdibî. Di nav devjenî de dibêjin: Eger ne wilo bî, ya ne wilo ye, jina min berdayî bî, lê dawî poşman dibin û mêrik dixwazî jina xwe vegêrê nî û gelek tê eşandin. Ev jî di destûra îslamê de ne diriste ko mêrekî di nekî û bernedî, Birastî ev awa di Bajaran de gelek heye û li nik Koçeran zêde hesaniye.

Nizanim Son ji kîjan hindamê re dibêjî; lê gelek zêde gotîye. Ji ber ko pir dijware mirovek jina xwe berdî. Lê sînda bi telaqan gelek raste, lê jin nayê berdan sîndeke rijî ye. Ji bo xurtiya gotina xwe wilo dibêjî tevî vîqasî jî ew mirovê ko jina xwe berdidî yan bi telaqan sînd dixwî, ne gelek birûmete, kurd ji mirovên wilo heznakin û kenê xwe pê dikin. Lê min jî bihîstiyê ko li Kurdistana Iranê Deştalacanê wilo li diwanxana jinên xwe difrotin hev lê ew jî bi awakî olperestî ye. Di ola îslamê de eger mirovek ji jîna xwe re bibêjî: eger tu sed zêrî, sed mecîdî ji min re bînî, tû ji min berdayî ye, ca eger jinekê yan yekî sed zêr yan mecîdî dane mêrik, yan dane jinikê û wê da mêrik ev jin tê berdan û gelek caran li oda ev tiştê ha dibin. Lê li cihên di min nebihîstiyê. Ji ber ko ez nizanim, ko Mr. Son ji kîjan hindamê re dibêjî ji lewra nikarim bibêjim derewe.

ÇOPÎ

Govendekê kurdî ye, ko jin û mêr bi hev re dîlanê dikin, çindika tavê jin, heldipêrin. Lê dikarin bibêjin ko govendên hemî jin û mêr bi hev re dîlanê dikin. Lê tenê hin bi lotik hene ko hemî jin nikarin têde bilîzin. Lê çima dibêjin Çopî? Ji ber ko miorvek çokî dikî bin çengê xwe û serê govendê digrî û diçî yan ji çep diçin. (Cigerxwîn) Mr. Son dibêjt: yekî derebeg (axa) carekê ji bo min govendek lidarxist û jin û mêrên gund hemî ketin govendê û li ser dengê def û zirnê dîlan dikirin û heta êvarî govend gerandin. Li nav kurdan jin xwedî keyane û gelek caran kur li ser navê wê tê navkirin. Weke Bapîr çaçan, ko Çaçan

navê diya wi ye û gelek navên di wilo hene û gelek jin bûne mezinê el û eşran. Derebegî kirine û heta bûne padîşah. Dema ko tirkan welatê Hekarî xistin bin destê xwe jinekê fermandarî lê dikir, Hartman.

Min Adîle Xanim Jina Osman Paşayê Caf diye ko li Helbçe rûdinişt û di sala 1914 de ew mezina welêt bû. Ji ber ko mêrê wê ne li mal bû û Mr. Son bi navê bazirganekî Iranî pêlakê di Qesra wê biçûk de maye û dabasxa wê nivîstîye û gelek pesnê wî didî û dibêjt: tevî ko fermandarî û karê welêt jî dikir wilo jî weke jinan karê mala xwe jî dikir, qumaş dikirî û her tişt dikir, çavdêriya berdestî û navmalîyan jî dikir. Lê tirkan serkarekî xwe tê kirin Helebçe, fermandarî ji destê wê derxistin. Ji ber ko min hin diyarî ji kurê wê re şandibûn bi zimanê firansî supasên xwe ji mir re rêkiribûn. Carekê tevî keçên xwe hate dîtina min. Lê dawî hate zanîn ko xortekî kurd jêre bi firansî nivîstî bû, ko wî xortî li Senanduc li nik Katolîkan bi firansî xwendibû.

Xatûna Helebçe gelekî ji wê jinika Ewropî ko bi me re bû hezdkir. Ew bi xwe dihate nik me ko dixwest me bibênî. Paşê ewên di jî dihatin cem me ji me re mast, tû, hêk, tanîn. Gotinek ne xweş min jê ne bihistî û min nedî ko kenîya ye. Hebûna me li wir cihê şadî û dilxweşiya wan bû, em vedixwendin ser xwarinê, diyarî ji me re pêşkêş dikirin, ji kar û hêviyên xwe mijûl dibûn...

Kurd ji zaroyên xwe pir hezdkirin. Li hawîr her mezinê gelek zariwên wî tene xuyakirin deh, diwazde, nêr û mênê. Pirê caran dibênî ko kurdekî bi destê zarokeke xwe girtiye, em di çikî teng de derbas dibûn min du tişt di rîya pez de dîtin, kurdekî reben cotkar kêmkinc reben bû, zarokek di nav hin paçikên kevnare de pêçayî, di ber şîrga wî de bû û jina wî li pey wî bû, bi rûkî xemgîn diçûn, xuyadikir ko zaroka wan ji xanî ketibû û gelek êşiya bû, dixwestin bibin ser dektor ko li gundekî nêzikî wan bû. Çawa em dîtin ko ewrûpine, bivê, nevê dektorin ko xelkên rojhilat wilo bawer dikin û çawa em dîtin jinikê bi dilovanî xwe avête piyên me ko ramûstî, hêvî ji me dikir ko em kurê wê ji mirinê biparêzin. Di vê rewşê de gelek tiştên rast û xemgîn tene xuyakirin. Hatte bîra min ko kurd hemî ji tirs, mirinê bigomannin. Weharengê ji gotina axakî hate bîra min ko digot: mirin di nav nivnan de kêmasiyeke mezine, eger zanibim wê mirin bê, bere bi gulakî bî. Gava min hilgirin bibin gund wê hemî li ser min dilxweş bibin, ko weke divabû hatime kuştin. Diriste ko Kurd bi vê felsefê hatine avdan lê ji vê jinikê dihate zanîn ko gelek dilovan û mehrebane.

Em nikarin bi tevayî, ayineke tevayî ji şîncê kurd bistênin, ko perçe bû û cografîya wan jî hatiye perçekirin. Xwendewariya wan ya tevayî nîne û ne weke

hev û ne bi hev ne, ji lewra em nikarin rewşa wan birast û ronî bidin xuyakirin. Miletêkî ko bigir hêj lê nehatiye kolan û tişteke li ser nehatiye nivîsandin.

Başê ko em ji Şînc, exlaqê kurd û newekheviya wan bi hev re û li gora dan-standina wan bi miletên hawîr wan re û xesma bi fileha re mijûl dibin û bidin xuyakirin.

Bê gomane ko ev miletên biyanî jîneke civakî yekane derbasdikin û adet û teqlîdên wan nêzikî hev in, meger heta bê dewlet bin jî. Lê kurd li Suleymanîyê, Sawçiplaxê ji bil wan jî ji kurdên hindamên mayin çetir naziktirin. Ew cihên ko li ser gernasî û ser mezin bûne weke jîndariya Azerbeycanê tirk û Şêê, Ermen, Kurd bêtêr kirine û du tişt ji kurdan afirandine, hin ji wan bersiva lêdanê bi lêdanê dibin, û ji ber belengazî û rebenîya xelkên nav wan dikujin, talan dikin, dixwazin wan bicarek winda bikin.

Bawerîya ko dibêjt: gereke xurtî bi dilovanî û wekhevî bî ji bawerîyên kevnareye û gelek bilinde. Lê em nikarin diçaxekî de ko mirov bûye gur û bihev ketiye wilo dibêjt û kêmasî û rebenî ne tenê mirinê ji xwedîyê xwe re hildigrin, belkî jî mirovên setemkar bêtir bi ser zor û setemê de tavêjin, tajan.

Dewleteke xurt tenê dikarî reben û bindestên ji zor û setemê biparêzî û li rexê wan rawestî, bi destê wan bigrî û kurd û gelên di nav wan de li hevragirî. Lê dewleta farişî gelek weza û sêfile heta nikarî kurdên misilman tenê jî lihev ragirî, ji serhev bidê alî. Lê Tirkiya ew kurdan bi ser Ermenan de tajoî û herdem wan berdidî pêşîra Ermenan û divî warî de ola İslamê bi destê xwe digrî ko karibî kurdan bixapênî.

BO XEBATA ÇANDI

M. DERSIMI

Ji destpêka jiyin a komelî vê de tu cîmaetek nine ku xwedi çand û hûnerek nebe û li gor rewş û pêşdetriya komelê hinek xisletên xasimayi yê n wê berçav nekevin. Çand ji yekkek ji wan e û her dibe û pêşda diçe.

Bilî tîştên tabîî yê n ku berhemê efraniyê û xebatê mirovî ne, çî kîlam û stran, çîrok û destan, her cure helbest û wê ne bin çî rêbaz û destîk (alet), teknik û makîne bin, bî gîştî naverokê çand an ferhenga gel pêktînin. Helbet ev , yekcar û xwe bî xwe nehatin pêş, xwedi dirokek dîr dirêjin. Wek zu de hatiye gotin gava ku meriv li ser çand û taybetiyên din ên komelê radiweste pêviste ku pêkhatin, guhastin û pêşdeçûna jiyina komelê bî kurteberî, dirok û xet û meşîna civakî bigre berçav û bî vî awayî lê hûr be. Heke usa nekî wek her pîrsek pîrsên ferhengî jî bî başî nayên vekolin, bêkerî û şaşî tîn pêş û meriv xebatek bêçîr ne û bêmebest de difetise. Wek tî zanin jî koma ewlî n vê de diroka mirovî bî gîşteberî bûye danoxê koletî (dîlî), feodalî, sermiyani û sosyalîzmê. Heya xwe gîhandîye sosyalîzmê cure cure çî n û tebexeyên civakî li ser de hatine; Wan zebr û zenggek bê hempa pêyakîriye. Û bî tevayî li ser jiyina komelê de hîkm û zagon pêkanîne. Bîvî awayî xwestîne ku serkariya xwe û berjewendên xwe her bîdomînî. Bona vê yekê wek çînek serkar jî xwe re çand û rewşek civakî çêkirîne û xwestîne ku komelê li gor dînyabîniya çîna hakîm perwerde bikin û belîminî. Serkariya koledara û derbega sedî n sal berdewambû û hin jî paşmayîyên wan di gelek

cihên dinê de berçav dekevin û dijî n. Jîxwe sermiyani an hîkm û sazûmana burcuwazî jî pîraniya dinê de her jiyîna xwe didomîne. Diyare ku ev çî nê n ked-xwar û kevneperest wek her warê komelê li ser çanda neteweyek de jî karîger bûne, û ev rewş û bûyera hin jî negîhîşîye dawîyê. Rastîyek din jî ev e ku feodalî dî ser koledariyê de, sermiyani jî dî ser feodalîyê de hatî n. Lê, van riş û rûhe çand a sazûmana berê jî bî nî ve neşîkand û hîşk nekîr. Tîştên ku kêrî wan dihatî n ew parastî n. Bî vî teherî ferhenga çî nê n ked-xwar û zîlmkara dî rewşek nû de her berdewam kîr.

Ên ku xwedi çand û hûnerî n ne tenê çî n û tuêjên serkarî n, çî n û tebexeyên xebatkar jî xwedi ferheng û awazî n; ew jî derd û kulên xwe bî kîlam û stran, çîrok û destan, govend û dîlan ve bitûd dikî n û kîrîne. Lê, çanda gelê xebatkar tîştêk resmî nebû graniyek bî hêz pêyda nekîr. Disa jî ferhenga çî nê n bîndest û hejar li gel xwedî hukma her bû û xwe parast. Ev çanda pêşketî û demokratîk e û bîngehê wê jî alîyê dînyabîniya gelê xebatkar ve hatiye avêtî n, û pîrsên wan ên civakî, çandî û hemû derd û tî bîniyên wan dî efrandmên çandî û hunerî de hatî ne zîman. Nişanderî rewşa komelê ne, û diroka xebatkara û serhîldanên wan tî de dîxuyên.

Kes û komekî ku xebatek pêşketî û şorîşger de cihê xwe digîrî n û dîxwazî n çî nê n bîndest an neteweyek bîndest jî zîlm û ked-xwariyê rîzgar bîkî n, dîvê ku çanda gel de her çî ku pêşverû û demokratîk e, xwedi wê derkevin û kêrî xebatê û şorîşê bînin.

Diyare dî xebatê rîzgarîkirîna gelek kolonî de çanda pêşketî û demokratîk cîhek gîring û bêhempa dîstîne. Pêkhatîna hestê welatparêzîyê tenê bî dirûşmên sîyasî ve nabe, hewceye ku xebata çandî jî bêkîrî n. Gelek bîndest, ta humber xebatê sîyasî xebatê çandî neyê kîrî n nîkare bî hêsaniyê û demek zû de jî xew rabe û barê gîran hîlde ser milê xwe. Bî kurteberî hîşyarîkirî n û rêxîstîna gel de rola çanda komelê n xebatkara dîvê neyê bîrîkirî n û ev pêwîstîya bê dîtî n.

Wek berçav dikeve hînek kes bî hest û mesti ve li ser çand de diçî n, bî teherêk rast û zanîstî ve nekolinî n û her çî ku berdest ket digîrî n û jî nû ve pêşkêşî cîmaetê dikî n. Lê, carna ev xebata nagîhîje serî, kêrî armand û mebestên gel nayê. Dîvê ku em li ser dirok û çanda xwe bîxebîtin , jiyîna komelê de tu cîhek tari nehêlî n û ronbîkî n. Lê her usa jî dîvê ku berhemên diroka komelê bî başî bî nî bîjartî n; ên kevneperest û ên pêşketî û demokratîk jî hev bî nî cîdakîrî n. Gelê tîşt hene ku kêrî xebatê iroyî nî nayên û naverokê wan bî kevneparêzî ve tîjî ye ango pêşdeberîna jiyîna komelê de karek nebaş û xîrab pêktî nî n. Dîvê em nîrxê wan pêdî n û cî de bîhêlî n. Lê, hînek berhem jî hene ku malê komelê n xebatkariyê û xebatê wan ê iroyî nî de bî kêr tî n. Dîvê em berhemên han jî bî nî krasê dirokê bî nî nî der û pêşkêşî gel bîkî n.

Çawa dîxuyê xebatê çandî herçend pêvist e û bî rêbazek zanîstî ve xebîtin û vekolin jî evçend hewcê ye. Dîvê em bî berhemên çandî ve gelê xwe perwerde bîkî n, bî ramanên pêşverû ve bîxebîtin , hest û qalîya wê ber bî pêş bîbî n. Bona vê yekê dî diroka me yê çandî, komelî û sîyasî de çî berhem û wêneyên pêşverû hene dîvê li ser mujul bî n, bekolinî n û danî nî pêş gel. Ne ku her tîştî.....

BIRÎNDAR Û ÇAVÊŞ-4

Ahmet Cantekin

Azad go:

— Hevalno, dike em hemampişka xwe biparêzin. Em xwe bidin pêşîya hemampişê. Em wê biparêzin.

Sermend: Em xwe li pêşîya rê dirêjbikin û bila dewar raste rast biçe ser kanîyê û ava xwe vexwe, wê demê hemampişa me nê xirakin. Û em dikarin dura bileyizin.

Bêrîvan: Guhdarî min bikin! Wen em xaltîya Bêrîcan ra bê-

jin, ku ne bû em ber wê bigerin, ku dewara xwe naha neyne ser kanîyê. Bila dora êvarê bîne. Heya êvarê emê gelek bileyizin.

Birîndar: Dike em hemampişa xwe bi bawetekî xweş biparêzin. Ya baştir ku em xwe bi pêşîya hemampiş din, ku em destên hevûdu bigrin. Û xwe wek diwarekî bidin peşîya hemampişê. A naha bê vê çara me nîne.

Xaltîya Bêrîcan bi tev dewarê xwe nêzîya kanîyê dibû. Her çar hevalên ku hemampiş çêkiribû, ji bo parastina hemampişê mêjiyê xwe dişxulandin. Tu kesî xwe şaş ne dikir. Lê lezdiki-

rin. Berxwe didan ku bi babetekî

listika xwe biparêzin. Dewar nêzî kanîyê û hemampişê dibû. Zaroka lez dikir. Xebera Bêrîcanê tu ne bû ji hemampişê. Çi bi zane ku zarok dixwazin hemampişa xwe biparêzin. Her ku dem diçe dewar nêzik dibe. Zarok ditirsîn.

Bêrîcan dibîne ku zarok li ser kanîyê ne, lê bi babetek din dipeyivin û lez dikin. Dura destên hev digrin. Bêrîcan meraq dike. Xêre va zarokan! Çi bi wan hatîye? Ji bo çî lez dikin!...

Dem a ku xaltîya Bêrîcan bi tev

dewar rind nêzîkî kanîyê bû şûnda, Bêrîvan gazî wê dike:
— Xaltîya Bêrîcan, Me li vir listikek çêkirîye. Em naxwazin ku ew bê xirakirin. Ji ber wê me destên hev girtine û dixwazin listîka xwe biparêzin.

— Listîka çiye zarokno?
— Listikeke ku me bi axê çêkirîye. Navê xwe jî hemampişe, Birîndar dibêje:

— Xaltîya Bêrîcan, bila dewar listîka me xiraneke.
Bêrîcan:

— Başe başe. wer xuyê ku hun listîka xwe pir hezdikin.
Azad û Sermend bi devekî dibêjin:

— Belê, belê em jê pir hez dikin.
Em naxwazin ku ew dê bê xirakirin.

Bêrîcan:

— Başe zarokno. Ezê pêşîya dewar bigirim da ku ne ser listîka we. Her çar hevala bi devekî kêfxweşîya xwe nîşan da.
— Bijî xaltîya Bêrîcan, bijî, bijî.

Dewar xwe raste rast li ava kanîyê girtibû. Ji ber ku dewar tî bibû. Dixwast bi têr av vexwe.

Bêrîcanê xwe da pêşîya dewar, da ku bê avê neçe derek din. Piştî Bêrîcanê li zaroka bû. Zarokan jî, du bosta dîr hemampişê bi destên hev girtibûn. Rûyê wan li piştî Bêrîcanê bû. Her çar zarokan û Bêrîcanê li çuna dewar dinêrin. Dewar jî gelek xweşik çûn ser avê. Zarok piçekî ditirsin. Lê ji ber ku dewar listîk jî xirab nekir, pir kêfxweşbûn. Anofeqet) kêfxweşîya wan ne tamam bû. Ji ber ku dewar av vexwar şûnda dê kuda biçe! Ew jî difikirin. Ew bo tirsî hindirê wan da.

Bêrîcan li cihê xwe nêdilivî. Zarok dîsa wîrg (wisa, werg) Dewar jî... Her çar hevala laşê xwe kiribûn dîwarek li ber hemampişa xwe. Destên hev xweş girtibûn û çet bemedidan. Li şûna xwe jî

çet nedilivîn. Dilê hemûya jî bo listîka xwe davêt. Dibê ew bê parastin.

Çavê Birîndar hîn dêşîya. Ji bo ku sorbûna çav derbas nebûbû. Yek ji dema ku hemampiş çêkirin ji erdê toz rabûbû. Dibe ku piçek ketibe çavê wî, ku av jê dihat. Lê xema wî nebû. Raste, çavê wî av jê dihat. Lê xema wî nebû. Raste, çav dêşîya, lê wî dixwast listîka xwe biparêze. Dewar hîn av vedixwar. Bêrîcanê li dewarê xwe dinêrî. Dixwest ku bizane ka dewar çi ças av vedixwe. Dem diçû. Zarokan destên hev pêht girtibûn.

Meşek hat li ser gupa Birîndar danîşt. Dura bi hêdika hêla çavê wî yê ku dêse da meşî. Birîndar serê xwe hejand. Xwast ku mêş bifire li ser rûyê wî. Lê mêş nefirî. Mêş sekinî. Mêşê kêfa Birîndar revandibû. Ji ber ku dema mêşek, yan kulmêşek bihata û danîšta li ser rûyê, destê mirova, wê demê mirava dixwast ku wê wana kiş bike. Ji ber ku rihetî nedida mirova. Xweşîya mirova nedîçû. Mirov kare bêje ku wek mirov bê qidî qidî kirin.

Av ji çavê Birîndar dihat. Mêşê xwe gihand çavê ku dêşe. Mêş çû henda çavîya çav. Lingê xwe yê zirav kuta hindirê çavîyê. Çav xurî. Lê meş nefirî. Birîndar serê xwe çend cara hejand. Mêş dîsa jî nefirî. Mêş wek xwarinek xweş bibîne ketibû kanîya çavê Birîndar. Birîndar ji tirsî listîkê nedikarî destê xwe ji destê hevalê xwe derxe û mêşê kiş bike. Talîyê tamula Birîndar nema û li Bêrîvanê ra go:

— Bêrîvan, tu karî piçekê destê min berdî. Mêşek hatîye ser çavê min. Ez dixwazim wê kiş bikim. Bêrîvanê çavê xwe ji dewar rakir û bi lez li çavê Birîndar mêze kir. Dura go:

— Bise ku ez pifê bikim.

Bêrîvanê pifê mêşê kir. Lê bi pifîka sifê ra mêş nefirî. Mêş ne firî û ne jî tirsî. Bêrîvanê carek din pifê kir, lê vê carê hebekî bi hêrs. Dibê ku mêş tirsî be, wilo nebû ya mêş nedifirî.

Dewarê xaltîya Bêrîcan av têr vexwar. Hingê dewar paşva çerx bû û berê xwe da rêya mal dîsa.

Dilê zarokan wek cara sifê, dema ku dewar dihat ser kanîyê nediavit. Ji ber ku dewar têr nêzîka hemampişê nebû. Dewar nêzîkî du metra dîrê hemampişê hat ser avê û çû şûnda.

Zaroka xaltîya Bêrîcan sipas kir. Ew jî pir kêfxweş bû. Dewar li pêşîya Bêrîcanê berê xwe dan rêya mal. Zarokan dest bi listîka xwe kir dîsa.

Ro diçû xwarê, paş darên biheyvê. Gundî hêdî hêdî dihatin gund. Ku ro çû ava şûnda naxira gund jî hat. Ji gundîya henek li ser qelme bûn. Henek jina sîtila xwe girtibûn diçûn avê û henek jî ji avê dihatin. Kûçikên gund ji xewa kur rabû bûn. Keçîka bi tev lawîka dîk û mirîşkên xwe dikirin pîna. Duman ji rojî nê malan radibû bahî. Yê n ku dewarê xwe kê m hatî mal meraq dikir. Zaro vê xwe ra digotin, de lê bigerin. Ji bo ku hunikî bibû jîn jî geş bibû. Dengê kilamek xweş dihat ji ser bêderên li hêla rojhelat.

Birîndar, Bêrîvan, Sermend û Azad hatibûn nav gund. Tev zarokên din alîkarîya karê malê dikirin.

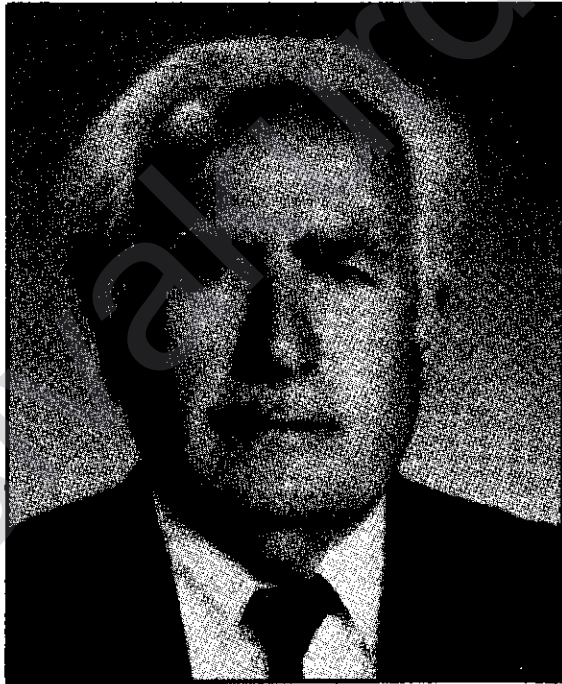
Hindirên xanîya tijî bihna şivan bibû. Hivê bi tev stêrkan ezman xemilandi bû. Wek keçek hevdeh salî ku çûn dike. Gul û gupîk, pel û tila, reng bi reng...

Dûmahîk heye.

biranina CIGERXWIN

Dı 1'ê Kanûnê de bı sedema 40 rojîya mamoste Cigerxwin civinek ji ali federasyonê li Stockholm, dı xwendegeha Vårby de hat amade kırım, lı dora 350 kes dı vê biraninê de beşdar bûn.

Dı destpêkê de lı ser jiyana Cigerxwin axaftinek hat çê kırım. Dû re xwarın lı kesên beşdar hate belavkırım. Paşê filma ku lı Kurdistanê Sûriyê dı merasima Cigerxwin de hatîbû kışandın hat nişandanê. Ev film nîmûneyek û belgeyek gelek hêja ye, ku çawa gelê kurd xwedi lı vi kesê xwe yê mezin derketi ye. Lı Qamişlo lı dora 200 hezar kes tevi merasimê dibe, ew dibe daxuyanîyek kesnedi lı Sûriyê.

Em bı navê Partiya xwe ji Federasyona Komelên Kurdistan lı Swêd, hemû Parti û kesên ku êşa dilê me bı wefata Cigerxwin parve kırımê û jı bo hılanina cenazê wezifa dawî anîne cih, sipas dıkın.

Bıla serê me hemûyan sax be!

Partiya demokrat a pê şverûyên Kurdên Sûriya.

PIRAN

**

Kam vano wa vajo,
wa vajê Piran
pey "piyanz" nê
pey çekanê keyenan ramîya dîşmeni ser.

Vat bî eylekan:

"Pîrode, paşa maşa çınno!"

Labrê paşay bî.

Deyirê ma zuri nêkenê:

"Pirdê Pali pîrdo text o,
No İsmet Paşa yew kerro bêbext o".

Pîrodayiş, pîrode heyran,

Labrê paşa esto!

Paşay kemalisti,

bêpir û zexel,

Kemal bixoy: him takdisyen,

him bêpir, him zexel.

Tarixê to hima nênuşîya Piran
Pirmansur'i ra ver û pey.

Esl û fêslê Qama Keyna Qirali

û ay binan wa ewca manê,

ma ca verdim

dewranê verê İsay Meryemî,

hima ma vajim

hınzar û newsey û vist û panc dî

qe çî ame to seri ser dî?

*

Gama kî Şarê Cori

cor dî qerteliya, ame

ay çî roj bî?

Eşiranê Qelbiney bî gopalanê xo

û tîfinganê kurmanciyan

qe se kerd, çî kerd?

Ay çî dewran bî Piran,

ay çî dewran bî?

Hergû roj yew qereqol teslim giyriya

Warto ra heyani Siweregi,

ha Zaza ha Kırdas

bî hınzaran insan tê qelebiya.

Rojo yew Pali û Çewlîgi dî

şayi dekewtî eşiran myan.

Kitabê tay gonîweran nuşîyay dina dî

La kitabê Delu Fıkri nênuşîya hima,

to ra Haseno Piran?

Çıqas kî gedanê ma pey ey hewna kene zi

Delu Fıkri, delu nê bî.

Beno kî qesabê merdîman,

beno kî yew sadist,

beno kî Kemalîst bî;

Labrê delu nê bî delu Fıkri.

Kam deluy şınawo bıkışo

ehendi insanan

caran?

Terteley dewijan,

zirt-zirtê Kemalîstan reydi şî.

Şêxan û gîregîran,

hında dîn û diyaneti

dînya ra çî nê zanaynê.

Û lej, ayetan û hedîsan nê maneno.

Lej: yew gonîwero kî zori şınaseno.

Lejo bê taktik û bê qewet ,

lej niyo,

mêrgê vera çıman o.

Malmisanij

